

Dr. Mücahit KIVRAK¹

¹ BAÜN Edremit Myo

Zeytincilik ve Zeytin İşleme Teknolojisi Programı

kivrak@gmail.com

0505 772 44 46

ZEYTİNCİLİĞİN TARİHÇESİ

ders notu : 4

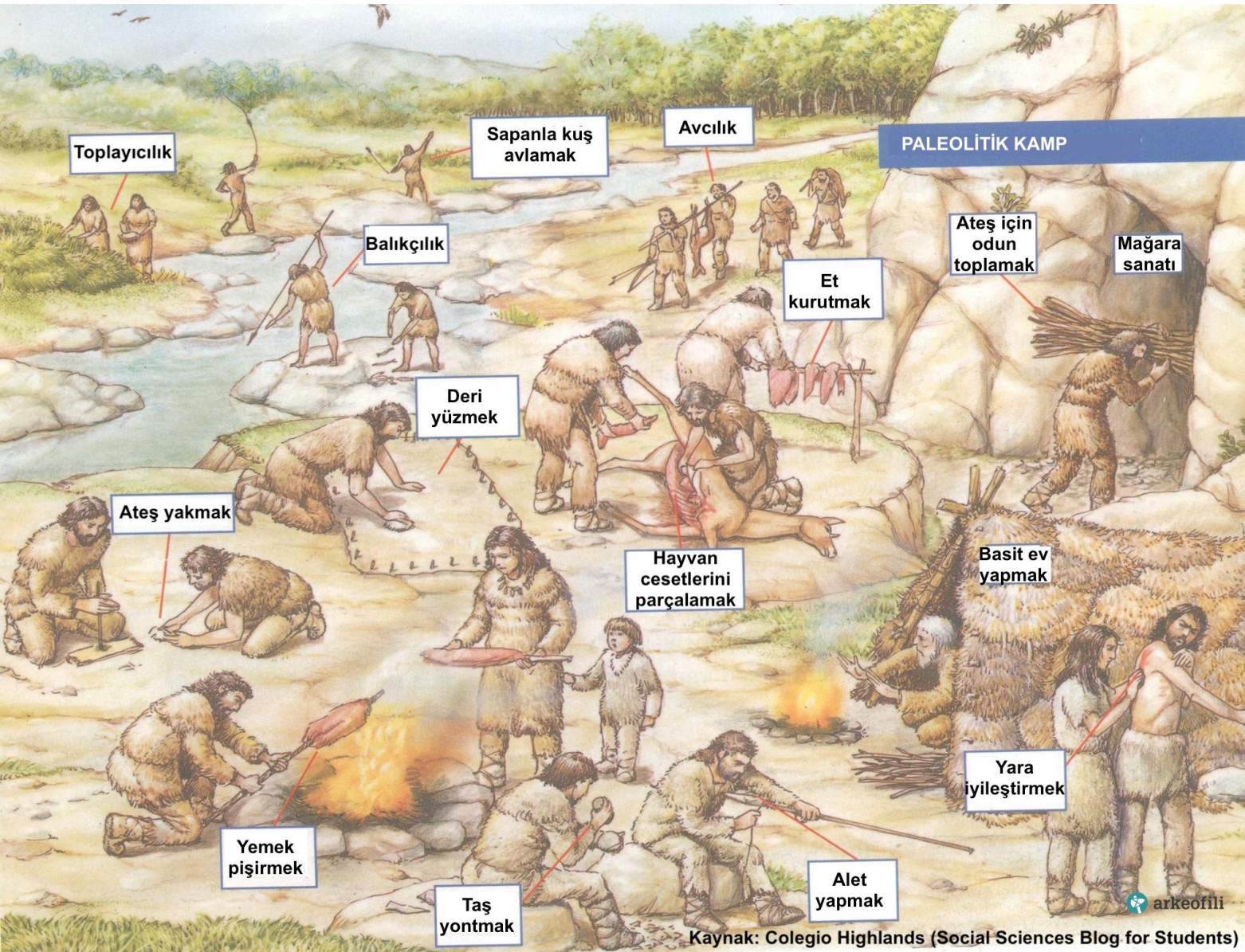
Tarihini ve
düşmanını
bilmeyen
millet, kolayca
düşer, yok olur.
Çin atasözü

Geçmiş geleceğin içinde dönen bir değirmen taşıdır.

bilim felsefesinden yoksun bilim tarihi kördür.

Tarih bilmeyen diplomat, pusuladan anlamayan kaptana benzer. Her iki halde de karaya oturmak tehlikesi yüksektir.

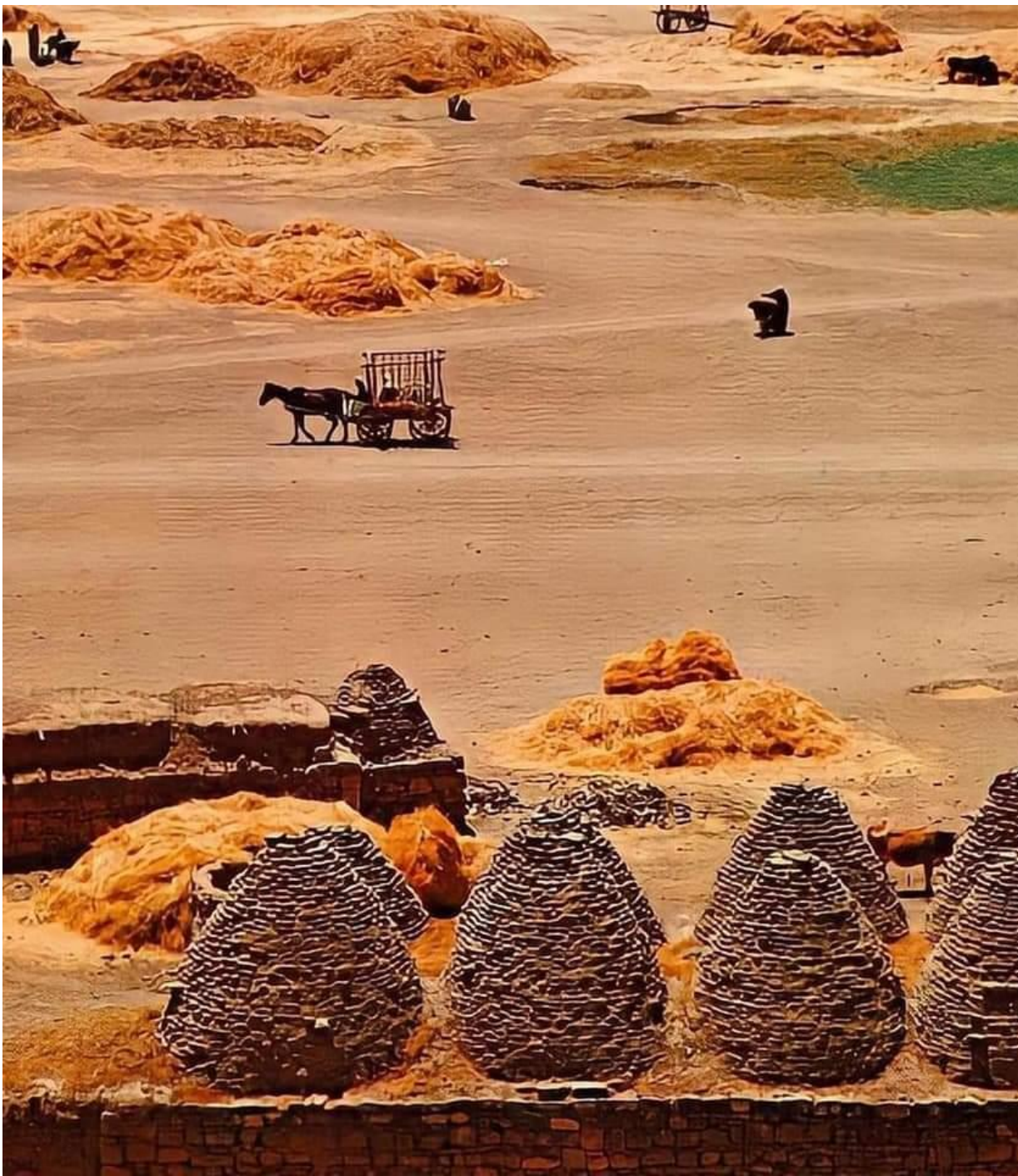
Cevdet Paşa

Dünyada savaşların ana nedeni sudur.

Gılgamış Destanından bugüne 4700 yıldan beri yapılan 15 bin savaşın, göçün, çatışmanın ana nedeni soğumlardır yani kuraklıktır.

Sudur, gıdadır.

1968 yılı Sivas'ta
harman alanı..

Fotoğraf: Fulvio Roiter

devletin başarısının 3 anahtarı

- bol bol tarih okuyun, eski tecrübelerden yararlanın
- güçlü bir orduya sahip olmaya çalışın ve barış zamanında askerlerinizi sürekli eğitime tabi tutun
- hazine daima parayla dolu bulunsun, ekonomiye önem verin.

Prusya kralı II. Fredrik

Olea prima arborum umnium est

Zeytin, bütün ağaçların ilkidir.

Göbeklitepe’de zeytin ağacınının 3000 yaşından daha büyük olduğu tescillendi.

Göbeklitepe ve Zeytin

Milyon yıllarla ifade edilebilecek zeytin ağacının kökeni muhtemel ki, Akdeniz coğrafyasının kuzeydoğu kısmına tekabül etmektedir. Bu ağacın ve meyvesinin temsilleri tarih öncesi uygarlıklarla beraber çeşitli tarzlarda resmedilmiş veya yazıya geçirilmiştir. Mitolojik ve dinsel öğeler barındıran bu tasvirler, zeytinin ne kadar değerli ve kutsal sayıldığını kanıtlamaktadırlar. Zeytinin; Yenitaş çağını başlatan, mimarisi veya tapınağı ile ortaya çıkan Göbeklitepe ile bağlantısı, bu bölgede gerçekleşmekte olan yerleşik yaşam ve tarımın insan hayatına dahil edilmesidir. İşte zeytin ve zeytinyağının; bu ortamda ıslah edilmiş olması, tarımın vazgeçilmezi oluşu ve ticaretin temel taşlarından biri hale gelmesi gerek Mezopotamya, gerek Mısır, Yunan ve Girit uygarlıklarının vazoları veya duvar resimlerinde görülmesi, Göbeklitepe ile başlayan bu sürecin insanlığın ortak mirası ve barışın simgesi haline gelmesidir.

Tarih öncesi devirlerinin en büyük buluşu planlı bir tahıl ekiminin başlamasıdır. Toprağı işleyen ilk insanların Nil vadilerinde, Fırat ve Dicle nehirlerinin kenarlarında yaşadıkları sanılmaktadır. M.Ö. 10 bin ile 5 bin yılları arasında Nil vadisi düzenli su basmalarıyla çok verimli hale gelmekteydi. Burada kalabalık, köy şeklinde yerleşme bölgeleri gelişmeye başladı ve yoğun nüfusa sahip köyler, insana ait ilk kültüründe doğduğu yerler olmuştur.

İklimin devamlı olarak tarım yapmaya elverişli olmadığı yerlerde, insanlar hayvan beslemeye önem vermişler ve sürüleri ile birlikte göçebe hayatı yaşamaya başlamışlardır.

Yontma Taş Devrinde insanlar mamut, bizon gibi büyük hayvanları avlamışlar, çakmak taşından silahlar yapmışlar, mağaralarda yaşamışlardır. İnsanlar, çakmak taşından balta, ok uçları yapabilmekte, ateş yakıp ısınabilmekte, yemek hazırlayabilmekte, yenilebilen mantarları zehirli olanlardan ayırabilmekte, liflerden elbise yapabilmekteydiler. Alçak kulübeler veya ilkel barınaklar zamanla mağaraların yerini almaya başlamıştır. Giyim eşyası olarak deri veya kaba yün dokuma, örme parçalar kullanılmıştır.

Maden Devrinde, toprak işleme, öküzlerin çektiği kara sabanla yapılmaya başlanmış, ilkel araba, yelkenli ve balıkçı kayığı gibi araçlar bulunmuştur. Madenlerin ateşte eriyip sıvı hale geldikleri tespit edilince, alaşımlar yapılmış, bu şekilde madencilik başlamıştır. Eskiden taştan yapılan korunma ve saldırma aletleri bronzdan, daha sonraları da demirden yapılmaya başlanmıştır. Lidyalılar öncesinde Ortadoğu'da para yerine kullanılan değerli madenler söz konusu olmuştur. Bu madenler Asurlular, Babilliler ve Hititler tarafından para yerine yaygın olarak kullanılmıştır.

19. yüzyılın sonlarında Kiev kenti yakınlarında eski bir köy bulundu. Daha sonra bunun gibi pek çok köy ortaya çıkartıldı. Bu köylerde yapılan incelemelerde, çiftçilerin beş bin yıl önceki yaşamlarına ait bulgulara ulaşıldı. Çevresi yüksek bir çitle çevrili köyün ortasında bir ağıl, alanın çevresinde de damlı, balçık toprak sıvalı ahşap evler yer alıyordu. Köylerde evlerden başka büyük kulübelerde bulunuyordu.

Halk arasında usta çömlekçiler, demirciler ve bakırcılarda vardı. Bıçak, kazma ve ok uçları gibi eski aletler çakmaktaşıdan ve kemikten yapılmıştı. Toprak, taştan veya geyik boynuzundan yapılmış çapalarla işleniyordu. Ekinler, inek kaburgalarından ya da çakmaktaşıdan keskin dişler takılmış ağaçtan yapılmış oraklarla biçilirdi. O dönemde tahıl olarak buğday, arpa, çavdar ve darı ekildiği, bunların danelerine köyde duvar sıvamada kullanılan balçıklarda rastlanmasıyla ortaya konmuştur.

Eski çağlardan beri kadınlar toprak işleriyle uğraşıp, erkekler hayvan güderlerdi. Hayvan sayısı az olduğundan, kadınların yaptığı çiftçilik işi ön planda gelirdi. Et seyrek yenirken, süt içilmezdi. Daha çok arpa ekmeği ve kuru dane yenirdi. Çünkü fazla bir şey bulunmuyordu. Kadınların topladığı bal ya da yabani meyvelerde ekmeğe katık olurdu. Bozkır bölgelerde tahıl iyi yetişmiyordu. Arazi daha çok otlarla kaplıydı. Bu toprakları çapayla kazmak zordu. Üç-dört kadın koşulduğu halde tırmık toprağı çok az kabartabilmekteydi.

Bu toprağa ekilen tohum güneşte kavrulma ve kuşlar tarafından yenme riskiyle karşı karşıyaydı. Bu nedenle ekinler seyrek ve cılız bitiyordu. Kuraklıkta, ekinleri yakabilmekteydi. Bazen biçilecek ürün kalmazdı. Yabani otlar koyun ve inekler için yemdi. Yıllar geçtikçe hayvan sayısı artıyordu. Çobanın sadık dostu olarak köpek, koyunların toplanmasında sahibine yardımcı olmaktaydı. Hayvan sürüleri çoğaldıkça insanlar daha çok süt, et ve yün elde edebiliyorlardı. Ekmek yetmezken, bol koyun peyniri vardı ve koyun etinden çorba pişiriliyordu. Böylece bozkırda erkeğin gücü önem kazanmaya başladı.

İsveç'te kaya üzerine çizilmiş eski bir resimde kazmaya benzeyen ve öküzlerin çektiği sabanın ardından çiftçinin gittiği görülmektedir. İnsan artık öküze boyunduruk vurarak kendi işini ona yüklemiş ve hayvan çeki gücünden yararlanmaya başlamıştır. Saban toprağı, kazmadan daha derin sürüyordu. Çiftçi, öküze hem toprağı sürdürüyor, hem harmanı dövdürüyor hem de ürünü taşıtıyordu. Hayvancılık, bitkisel üretime yardımcı olmaya başlamıştır. Erkek çiftçilikle de uğraşmaya başlayarak evdeki etkinliğini artırmıştı. Artık çocuklar ana soyunda değil, baba soyunda kalıyor, insanın adına-soyadına "filanın oğlu" diye ek konuyordu.

Bereketli vadilerde ilk bahçeler, bağlar oluşturulmaya başlandı.
İnsanlar akşamları evlerinin önündeki incir ağaçları altında bir araya geliyorlardı. Üzüm salkımları toplanıp taş kaplara konup, şırasını çıkarmak için çiğnenirdi.

Tarlaları sulamak için arklar açılıp, bentler yapılır, sular gerekli yerlere akıtılırdı.

Hayvan sürüleri otlaklar tükendiğinde, köyden uzak meralara sürülürdü. Neticede köy halkı eşyalarını deveye yükleyip, sürüleri de önlerine katıp göçerdi.

Artık kabile üyeleri arasında değil, ayrı ayrı kabileler arasında da iş bölümü başlamıştı. Bozkırda hayvancılık yapıp hayvanları, buğdayla değiştiren çoban kabileleri de belirmişti. Göçebeler yaban ve özgür bir yaşam sürdürürlerdi. Bunların evi bozkırlar ve çadırlardı. Göçebe kabileler geçtikleri yollar üzerinde ekmedikleri ürünleri zorla alır, köyleri yağmalayıp, yakar, ekinleri çiğner, hayvanları ve insanları beraberinde götürürlerdi.

Göçebelere herşeyden çok çalıştırabilecekleri, hayvanlarını götürebilecekleri insanlar gerekliydi. Bitkisel üretimle uğraşıp, köylerde yaşayanlarda sonbaharda ürünü hasat ettikten sonra yabancı kabilelerin elinden kumaşlarını, süs eşyalarını, silahlarını zorla almak için komşularına saldırırlardı. En değerli ganimet esirlerdi. Çünkü ark açmak, bent yapmak, öküzlerle tarla sürmek için insan yetmiyordu. Bitkisel üretim yapanlar yapağıyla değişmek için ihtiyaçlarından fazla tahıl, hayvancılık yapanlar ise tahılla değişmek için kendi giyimleri için yeterli olandan fazla koyun besliyorlardı. Yapağı verilip, tahıl ve silah alınabiliyordu. Koyunları güdecek, tarlaları sürececek çalışanlar yetmediğinden, bazı insanlar, başkalarını köle yapmaya başladılar.

Jerusalem from
the Mount of
Olives,
Palestine, 1870
Zeytin
Dağı'ndan
Kudüs, Filistin,
1870

Her insan topluluğu, bir dönem ağaca tapmış, her kültür varlık nedenini bir tanrıda, bir “Hayat Ağacı”nin gölgesinde aramıştır. Zeytin, yeryüzünde de bir “Hayat Ağacı”, “merhametin yağı”nı sağlayacak simgesel bir ağaçtır. Tanrı’nın gazabının sona erdiği müjdesi onun aracılığıyla verilir. Zeytin insanın bir yandan Tanrı, bir yandan da doğa ile barışmasını simgeler.

Tıbbi	Oleum Olivarum
Arapça	Zaytun
Fransızca	Olive
Almanca	Olive, Ölbaum
Yunanca	Eliá
İtalyanca	Oliva
İspanyolca	Oliva, Aceituna
Türkçe	Zeytin

Toprağın ok
atılarak
paylaşıldığı
bilinmektedir.
Ok mal
bölüşümünde de
bir yöntem
olarak
kullanılmaktadır.

Meydan Larousse'da, Latince *Olea sativa* diye adlandırılan ve insanlık tarihi boyunca barış ve bereketin simgesi haline gelmiş, anayurdu "Anadolu" olan bu ağaç zamanla Yunanistan, İtalya, Afrika, İspanya, Fransa ve Amerika'ya yayılmıştır. Zeytin *Oleaceae* ailesinden gelmektedir. Aynı aileden olan yasemin, leylak ve dişbudak ağacı zeytinin akrabası sayılmaktadır. Bugün zeytin olarak bildiğimiz *Olea europea* delice yani yabani zeytin *oleaster* ve kültüre alınmış zeytin *sativa* adıyla bilinen iki ayrı alttür olarak varlığını sürdürmektedir.

39 bin Yıllık

12 bin yıllık

10 bin yıllıktır.

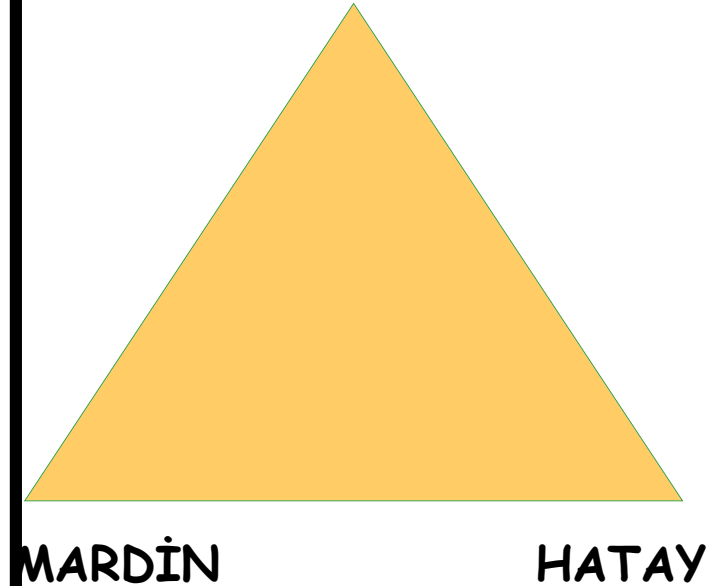
Kültüre alınmasının ise 4 bin yıl önce olduğuna dair arkeolojik bulgular vardır.

Zeytinyağı eldesi için 1500-2000 yıl daha geçmesi beklenilmiştir. İlerleyen zaman içerisinde bulunan yağ pres kalıntıları ve saklama kaplarını gösteren fresklerle de Suriye ve Lübnan kıyılarında yaşayan Fenikelilerin zeytinyağı ticaretine başlanıldığı anlaşılmaktadır.

Klozomenia işleği

KAHRAMANMARAŞ

Zeytinciliğin edebiyata katkısı;

Yunan filozoflarının M.S. 6 yy. yaşamış olan Yunan kahramanı Akademosun adını yüceltmek için oluşturdukları bahçede (akademide) zeytin ağaçlarının arasında dolaşarak yaptıkları konuşmaların her biri denemedir.

Zülfü Livaneli

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

of "Pano Vuves" near the village of
lymvari (coordinates N 35° 29,212 και
ight of 272 m.), and belonged to
to the Municipality of Kolymvari. It
the variety "Mastoeidis" which is
I was grafted on a rootstock of a
Oleaster).
ts an unusual particularity with

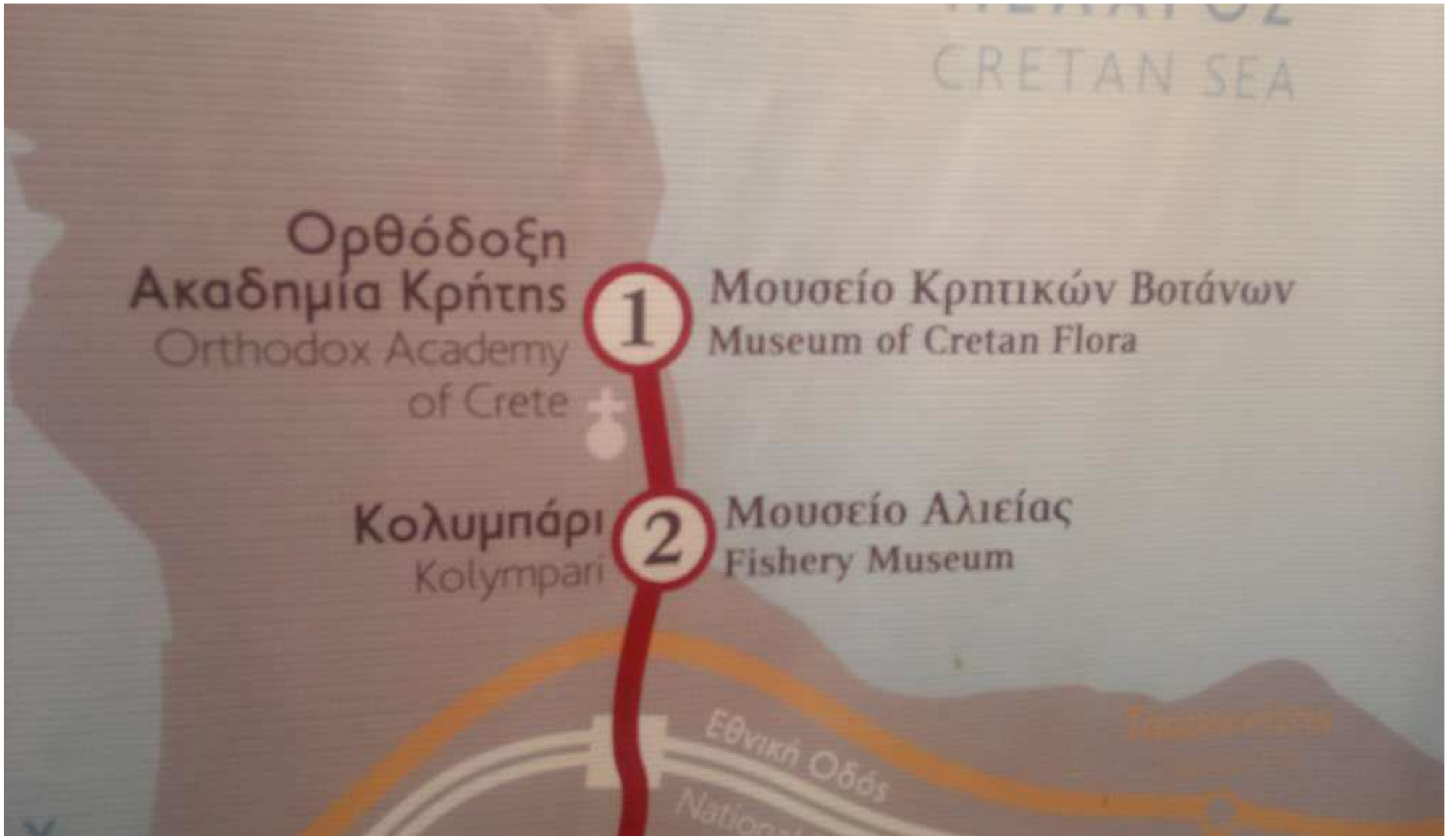
Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

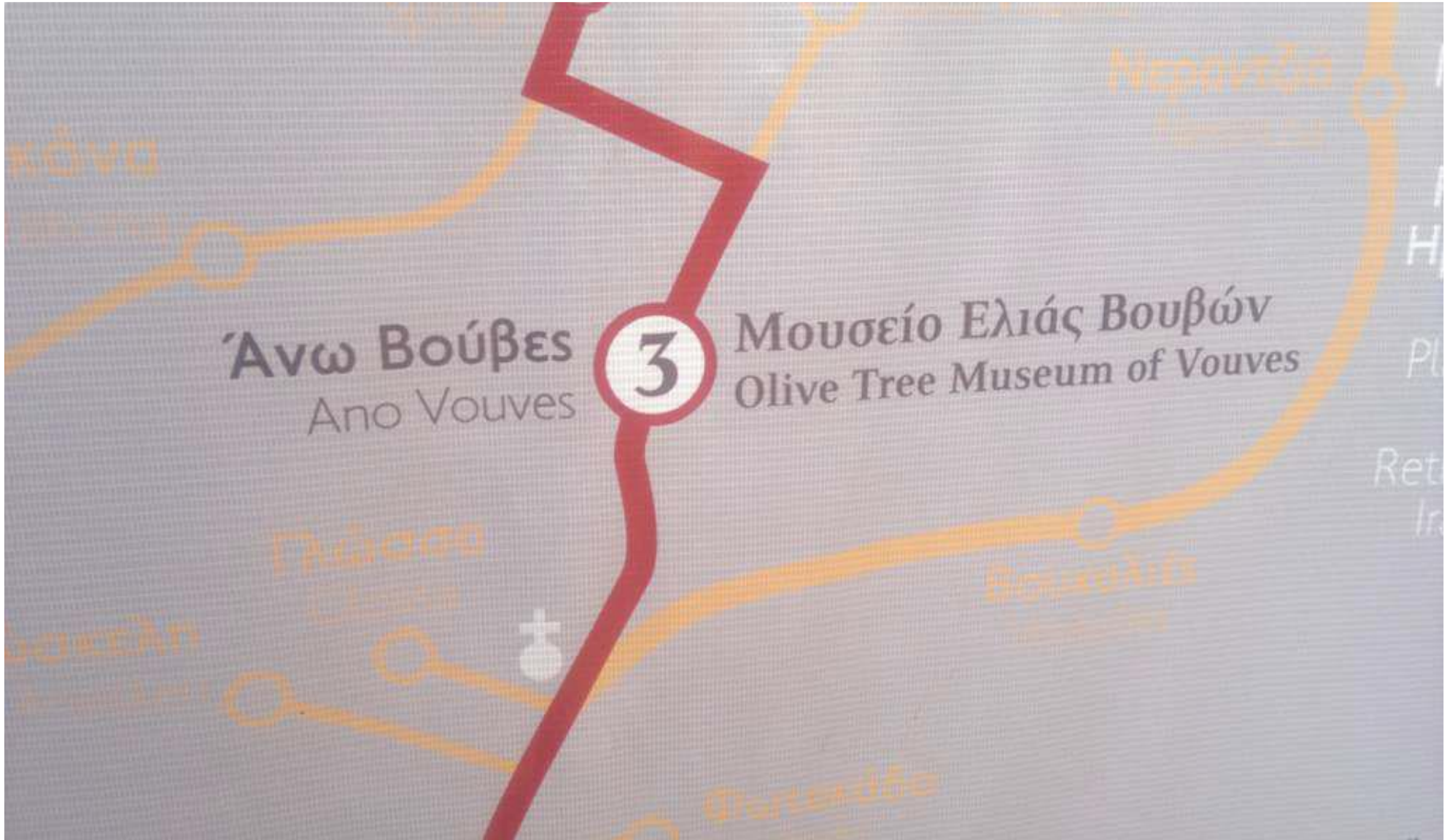
Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

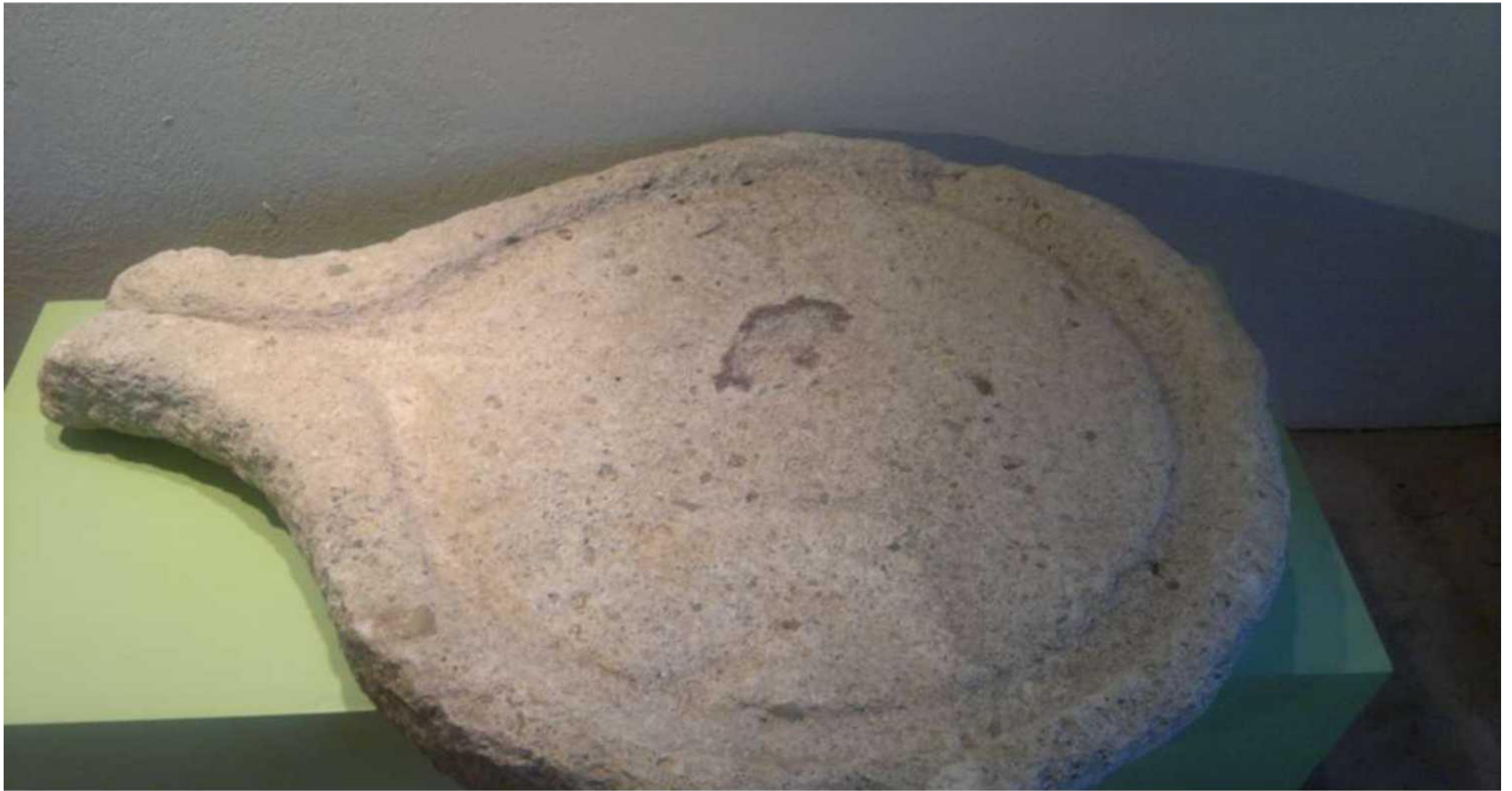
Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

et @ işareti amforanın simgesidir. Ege ve Akdenizde denizden çıkan batıklarda sıkça görülür. Amforanın Türkçesi sebdr. @ işareti yerine yani et diyeceğimize sebu deseydik daha iyi olmaz mıydı? Buse ve sebu kelimeleri de uyumlu iken.

Girit'te bulunan antik zeytin ağacı

Hikâyeye göre şehre en güzel hediye veren tanrının, o şehrin hükümdarı olacağına karar veriler. Poseidon mızrağını toprağa saplar ve şehir için pınarlar oluşturur ve şehre çok güçlü bir at hediye eder. Athena ise bir zeytin ağacı diker. Deniz tanrısının kaynaklarından çıkan su tuzlu olduğundan çok değerli değildir, ama Athena'nın ağacı insanlara yemek, yağ ve odun verir. Şehir o günden sonra Atina diye yeniden adlandırılır. Zeus yağı, meyvesi ve odunu değerli kabul edilen, barışın ve zenginliğin simgesi kabul edilen zeytini sunan Athena'yı birinci seçer. İnanılır ki Zeus'un heykelini zeytinyağı ile ovan kişiye Zeus, hayatı boyunca bolluk ve uzun yaşam vaat eder.

Antik Yunan'da Zeus onuruna düzenlenen Olimpiyat Oyunlarında kazanan sporculara ödül olarak; barış ve bereket simgesi sayılan zeytin dalından taç verilerek, zeytindeki mucizeye verilen önem anlatılmaya çalışılmıştır. Athena onuruna yapılan Panathiakos oyunlarında ödül olarak zeytinyağı dolu amforalar verilirdi. Kazanan atletlere büyük, gösterişli amforalarda sunulan zeytinyağı küçümsenmeyecek miktarlardaydı. Örneğin araba yarışlarında birinci gelenin ödülü 140 amforaydı ki bu yaklaşık 5 ton zeytinyağı ederdi.

Ürettiğiniz
ürünün hikayesi
olacak. Atina'ya
her yıl bu
hikayeden
kaynaklı
turistler gelir
şehirden
zeytinyağı
alırlar.

M.Ö. 17. yüzyılda tanrıların en güçlüsü Zeus'un topladığı Tanrılar Meclisi, tanrı ve tanrıça adaylar arasında bu yeni kente en değerli armağanı verenin yarışı kazanacağını açıklar.

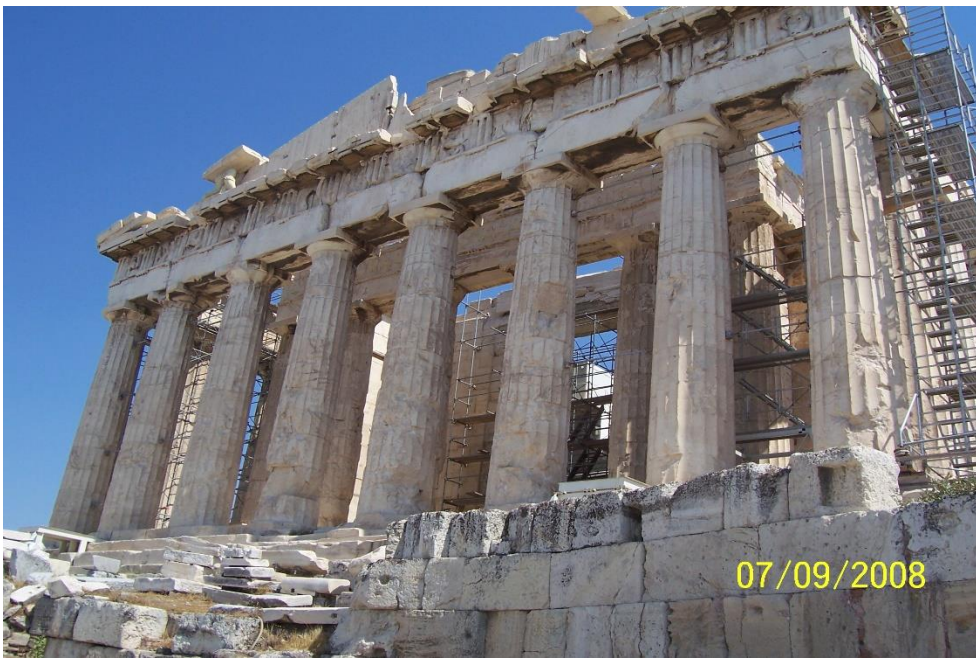
Deniz tanrısı Poseidon, hızlı ve güçlü, savaşta çok yararlı olacak güzel bir at sunar.

Akıl, bilim ve sanat tanrıçası Athena ise aşıladığı yabancı zeytin ağacını armağan eder.

Bu ağaç büyüyecek ve yüzyıllarca yasayacaktır.

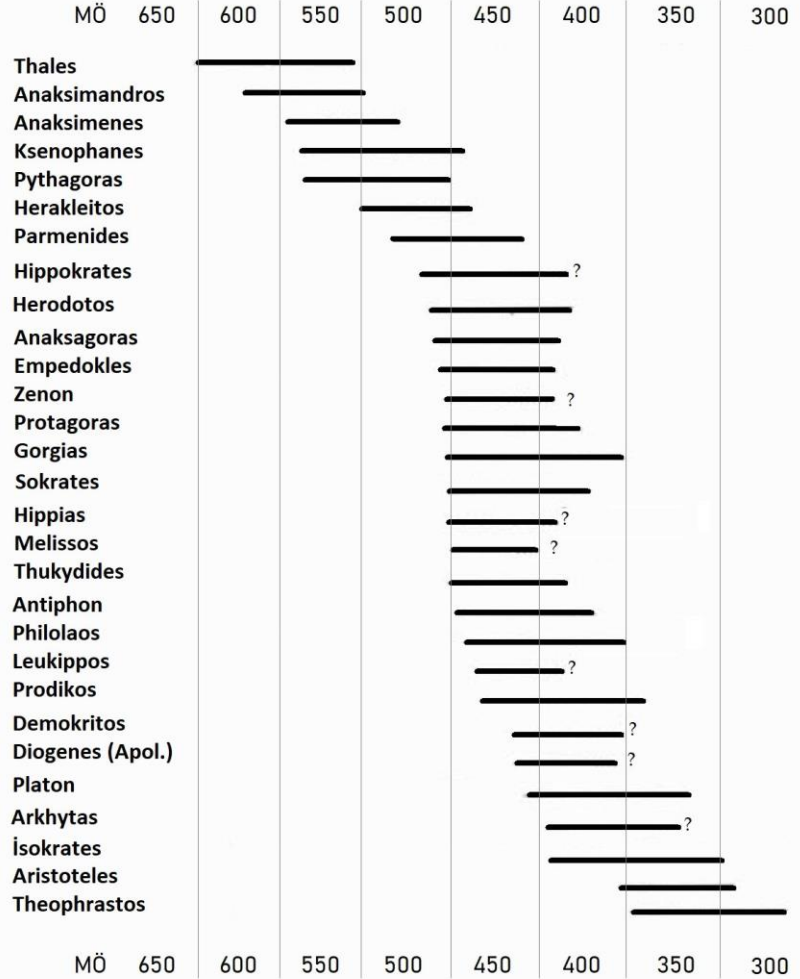

Yarışı Athena kazanır, zeytin ağacı Akropolis'e dikilir ve koruyucusu (Pallas) olduğu kente onun adı verilir.

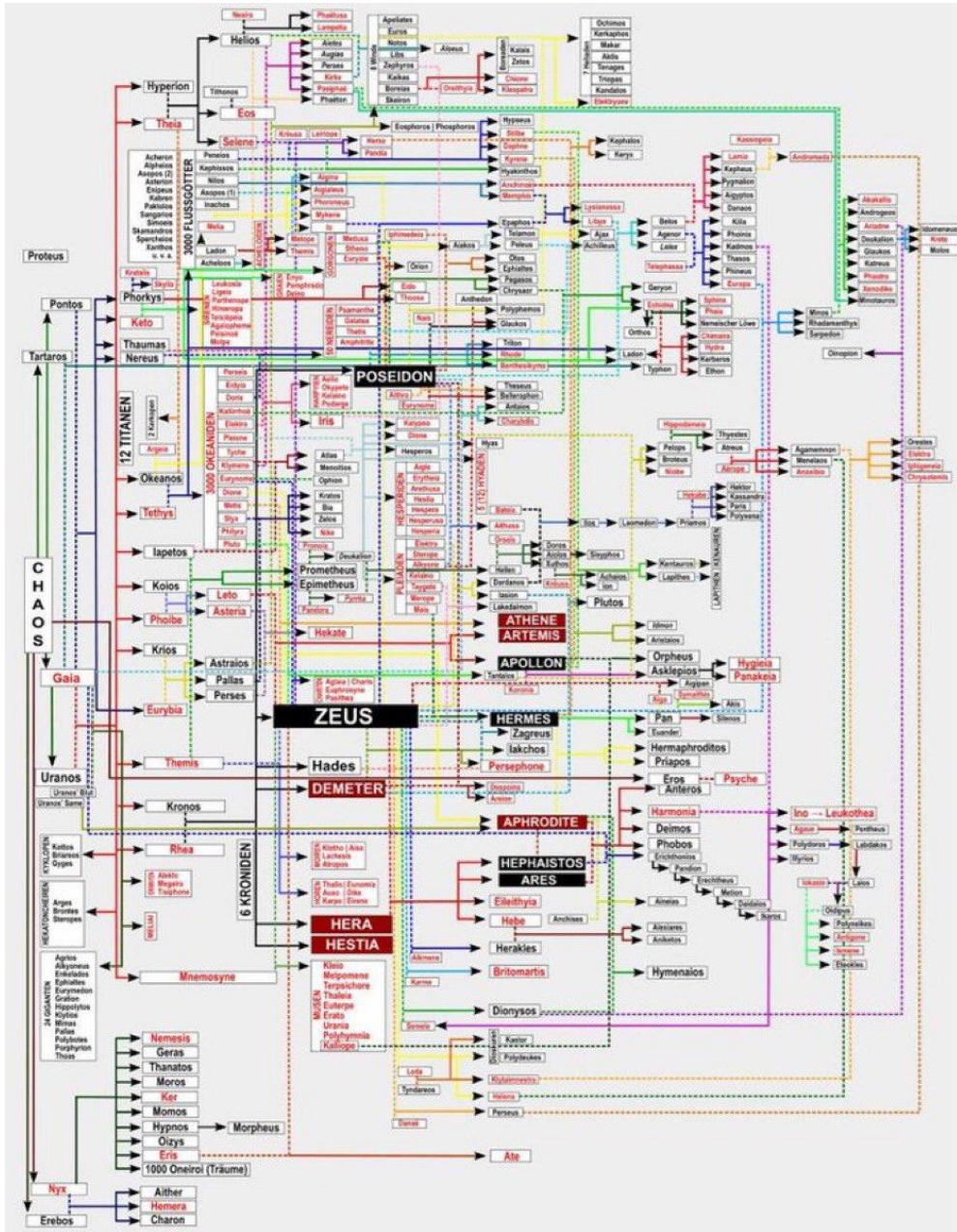
Efsanenin yansıttığı gerçek, artık "at"ın "zeytin ağacı"na, yani yerleşikliğin göçebelige, barış, uygarlık ve refahın ise savaşa ve talana üstün tutulmasıdır.

Antik Çağ Yunan Düşünürleri Kronolojisi

Soru işareti olan satırlarda tarih belirsizliği söz konusudur.

Temel alıp yeniden düzenlediğim ve İskrates'i eklediğim kaynak şudur:
A. A. Long (ed.): *The Cambridge Companion to Early Greek Philosophy*, CUP: 1999, s. xxix-xxx.

Bir taş duvarla çevrili olarak, savaşçılar tarafından korunan bu ağaç,
M.Ö. 480'deki Pers işgalinde Akropolis'le birlikte yakılır.
Yunanlılar Salamis savaşında Persleri yener ve Atina'yı işgalden kurtarır.

Akropolis'in yıkıntıları arasında zeytin ağacı yeniden fışkırır ve sürgünleri tüm Yunanistan'a dikilir.

Zeytin ağacı yeniden dirilişin, ölümsüzlüğün simgesi olur.

Tıpkı akıl ve bilimin insanlığı aydınlattığı, beslediği gibi,
Akropolis'in ışığı zeytinyağıyla yanmış, zeytin ağacının dalları ise
ateşi beslemiştir.

Tanrının lütfü zeytin ağacı ve zeytinyağı giderek iyilik, soyluluk,
sebatkârlık ve azmin simgesi olmuştur.

Zeytin doğanın ilk ağacı olarak da tanımlanır. Zeytinin anavatanı Anadolu'dur. Buradan adalara, Yunanistan'a, İtalya'ya, Arnavutluğa ve İspanya'ya geçmiştir. İspanyollar vasıtasıyla Amerika'ya götürölmüştür. Akdeniz'in güneyindeki ölkelere ise Araplar, Romalılar, Kartacalılar ve Grekler tarafından taşınmıştır.

Mezopotamya Ovası'nda yapılan kazılarda, toprağın derinliklerinde 2,5 metre kalınlığında bir çamur-kil tabakasının varlığı ortaya kondu. Bu çamur-kil tabakası, büyük olasılıkla Tufan anında suların taşıdığı kil kütleleriydi ve dünyada sadece Mezopotamya Ovası'nın altında vardı. Nuh Tufanı M.Ö. 2900'lü yıllarda Aşağı Mezopotamya'da meydana gelmiş doğal ve yerel bir sel baskınıdır. Suların bütün dünyayı ve karaları kapsamış olması mümkün değildir, doğru değildir. Geminin Ağrı Dağı'nın veya Cudi Dağı'nın tepesine konmuş olması mümkün değildir. Geminin ya Basra Körfez'inde bir kum tepeciğine takılıp kalmış veya "Dağlık Yöre" (Cudi=Ararat) diye anılan Yukarı Mezopotamya'da, Dicle Nehri kenarında kıyıya bağlanmış olması daha çok muhtemeldir.

12.000 yıl öncesine dair zeytin çekirdeği fosilleri bulunmuştur

8.000 yıl önce kültüre alındığı söylenir. bütün kutsal kitaplarda zeytinden bahsedilir.

hakkında bir çok destan vardır

Nuhun
gemisini
zeytinliğin
dibinde..
Tufan
zeytinliklerde
bitti hayat
orada başladı.

Zeytincilikle ilgili ilk sistemli çalışmaları yaptığı bilinen Columella zeytin ağacının zengin topraklarda ve sulak ovalarda çabuk gelişme gösterip bol yaprak vermesine rağmen yeterince meyve vermediğini belirtir. Ayrıca kurak ve killi toprakları, eğimli arazileri sevdiğini söylemektedir. Romalılar arasında önemli bir deyiş ise “Zeytinliklerini süren zeytinlere ricada bulunur, zeytinliklerini gbreleyen zeytinleri çağırır, fakat zeytin ağaçlarını budayan zeytinleri gelmeleri için zorlamış olur.”

Oyunlarda yaklaşık 66 – 72 ton zeytinyağı ihtiva eden 1840 – 2000 amfora dağıtılırdı. Vücudu yağla ovulan sporcuların oyunlar sonrasında vücudunda biriken yağ, toz ve ter karışımı strigil denilen özel kaşaklarla toplanıp hayranlarına satılmış. Hayranları bu yağı saklar, uğur getireceğine inanırlarmış. Zor zamanlarında ise içerek kendilerine güç vereceğini düşünürlermiş.

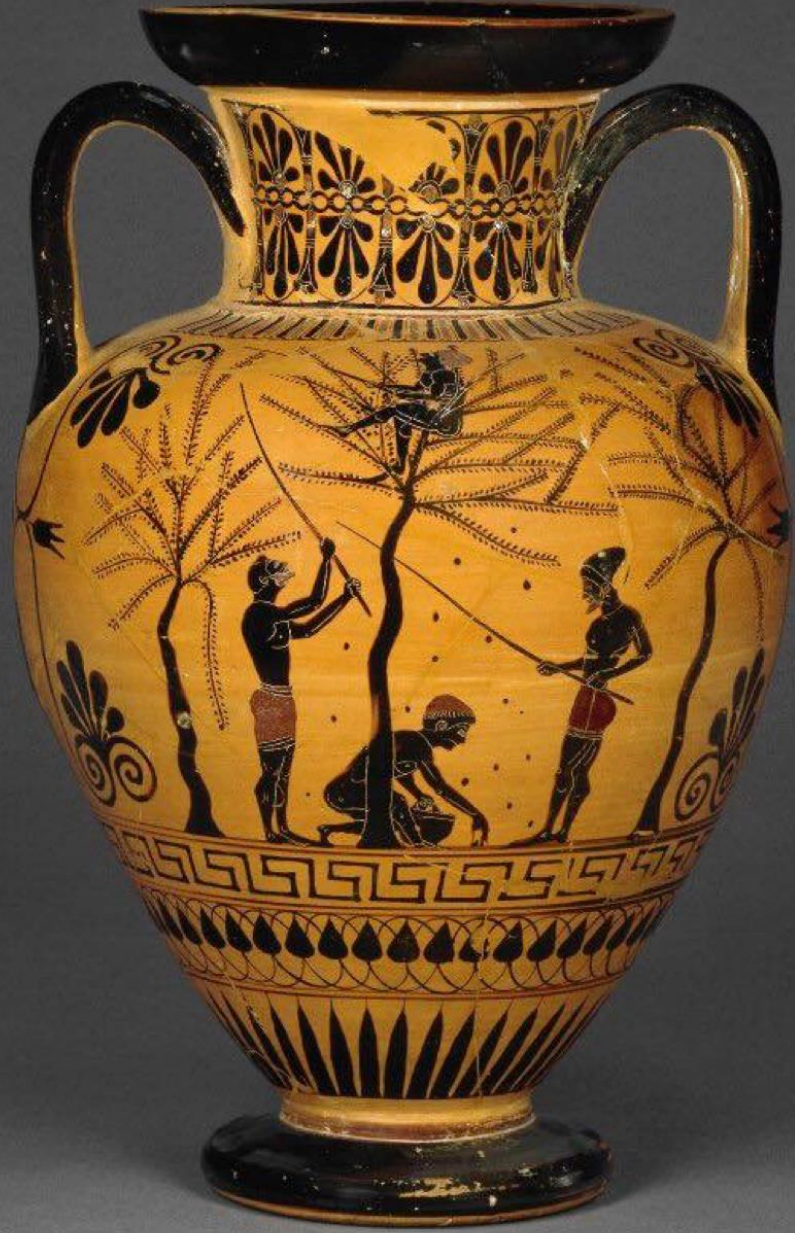

M.Ö. 7. yüzyıla gelindiğinde zeytin ağaçları Yunan'da iyice biliniyordu. Zeytin ağacı o kadar kutsal sayılıyordu ki kesimi yasaklayan bir kanun yürürlüğe konulmuştu. Solon'un Zeytin Koruma kanunu olarak bilinen bu kanun, devlet adamı Solon tarafından yazılmıştır. Bu kanuna göre bir zeytin ağacını kesen veya zarar veren kişi mahkemede yargılanacaktır. Suçlu bulunduğu takdirde de ölüme mahkûm edilir. Dahası zeytin o kadar değerli ve kutsal sayılırdı ki sadece erdemli erkeklerle, bakire kızların meyveleri toplamasına izin verilirdi.

Yüzyıllardır sırrı çözülemeyen mimari harikası piramitlerin ardındaki sır belki de zeytinyağıdır; Mısır Piramit'lerini oluşturan taşların hareketini kolaylaştıran başka ne olabilir ki? O dönemde diğer bitkisel yağlar bilinmiyordu. Zeytinyağının ise Mısır'a ticareti yapılıyordu.

Zeytin yaprağı fosilleri ve çekirdek kalıntıları üzerinde yapılan incelemeler sonucu yaklaşık 50.000 yıl öncesine götürüyor. Zeytinin atası olarak kabul edilen yabancı zeytin ağacı *Olea europea oleaster* ilk önce Anadolu'da ortaya çıkmıştır. Zeytinin dünyanın en uzun ömürlü ağaçlarından biri olup 2000 yaşına kadar yaşayabilmektedir. Anavatanının Anadolu'dur. Anadolu'nun güney kısmında yer alan Yukarı Mezopotamya olarak tarif edilen bölgeden doğmuştur. Yapılan çalışmalar Mardin Şırnak illerinde zeytinin gen kaynaklarına rastlandığını doğrulamıştır.

Mısır'da zeytin hasadı yapanları
tasvir eden vazo

M.Ö. 6. yy da yapılmış bir
eserdir.

Zeytin ağacının ömrü çok uzun olup 500 hatta 1000 yıl yaşayabildiği bilinmektedir. Hesidos “hiç kimse kendi diktiği zeytin ağacının meyvesinin yiyecek kadar uzun yaşayamaz” demektedir. Bazı zeytin ağaçları binlerce yıl boyunca ayakta kalabiliyor. Filozof Eflatun ilk akademisini bir zeytinliğin içerisinde kurduğu biliniyor. O bahçeden bir ağaç zeytin vermese de 1980'lere kadar ayakta kaldığı bildirilmiştir.

Aslında Safinaz, orijinal ismiyle Olive Oyl, Temel Reis'den önce çizildi ve zeytin reklâmlarında kullanıldı. 1919 Yılında Elize Segar tarafından çizilen karakter, daha sonra Temel Reis'in ıspanak reklâmlarında kullanılması ve daha popüler olmasıyla ikinci planda kalmıştır.

ZEYTİN AĞACI İLK KEZ NEREDE ORTAYA ÇIKTI?

Anadolu

Suriye

Girit adası

Kuzey Kafkasya, İran

Aşağı Mısır

Sudan

Etiyopya

BULGULAR

Kuzey Afrika, İspanya ve Ege Adaları'nda M.Ö.12 bin-37 bin arasında tarihlenen fosilleşmiş yabani zeytin yaprakları, dalları ve zeytin daneleri bulunmuş.

Cezayir'in Orta Sahara'daki Tassili ve El Hoggar yakınlarında gün ışığına çıkartılan ve M.Ö. 5000 ve 2000 yıllarına ait olduğu sanılan mağara resimlerinde zeytin dalından taçlar giyen insan tasvirleri bulunmuş.

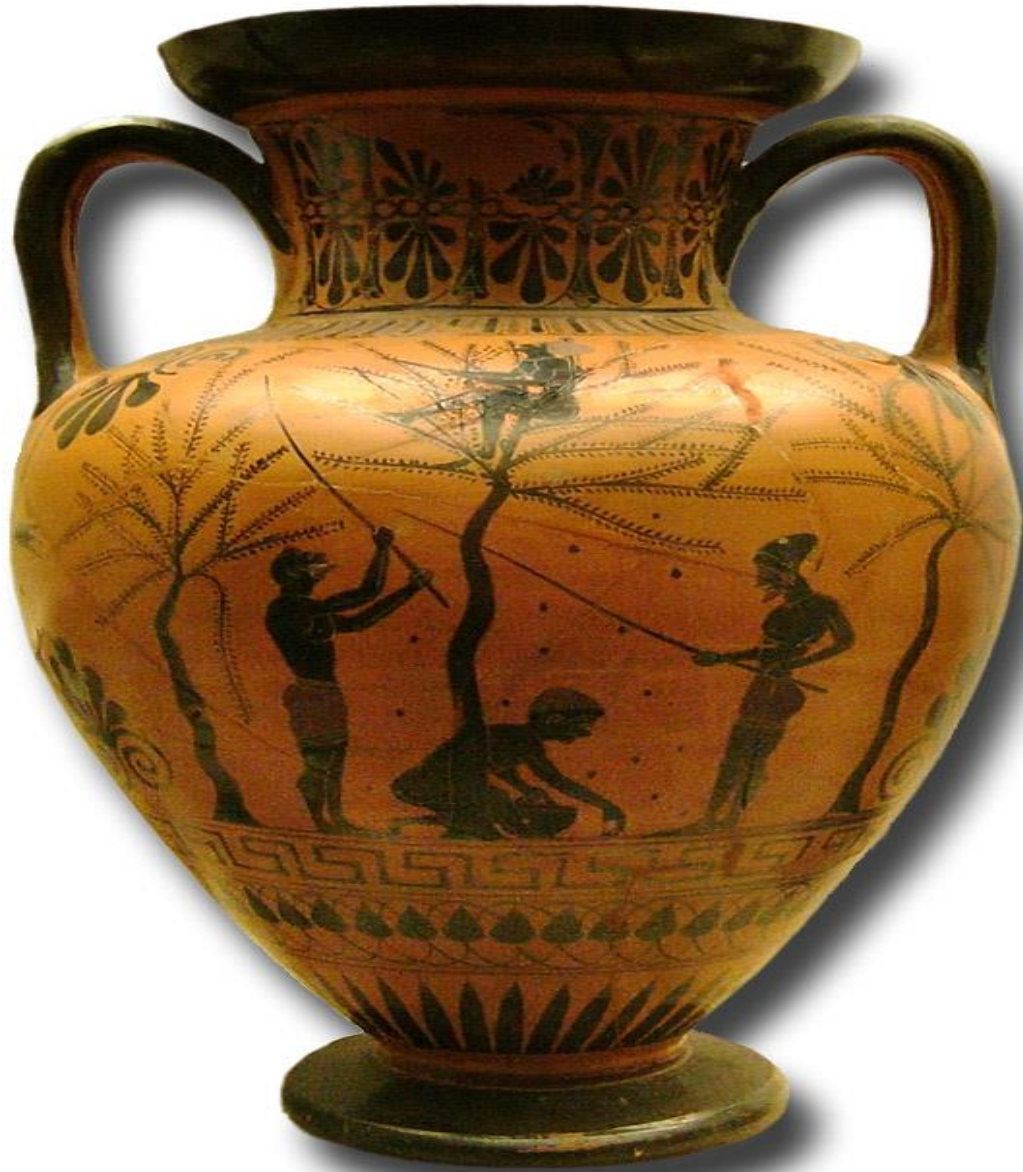

Zeytin ağacı ilk kez ne zaman ve nerede ekonomik önem kazanıp, günlük yaşamda yer almış?

Loussert ve Brousse ‘Zeytin ağacı’ isimli ortak yapıtlarında ‘Zeytinciliğin genişlemesi Doğu’dan Batı’ya başladı ve buradan tüm Akdeniz havzası çevresine yayıldı’ görüşünü savunuyorlar.

Dünya Zeytin Ansiklopedisi yazarlarından Jose M. Blasquez ‘Zeytin yetiştiriciliği yaklaşık 6000 yıl önce Anadolu’da başlamıştır’ diyor.

Mısırda hasat gününü tasvir eden vazo M.Ö.530 – 510

Yapılan bir incelemede
'Yakındoğu topraklarındaki
kazılarda ortaya çıkan zeytin
çekirdeklerinin zeytin
kültürünün yaklaşık 6000 yıl
önce Doğu Akdeniz bölgesinde
başladığını düşündürüyor'
denmektedir.

Eski Mısır'da üst sınıflar oldukça farklı bir besin çeşitliliğine sahipken, alt sınıflar bir avuç tahılla yetinmekteydiler. **Eski Yunan**'da her sınıftan insanın gıdası, biraz incir ve zeytin ile şarapta sulandırılmış etten ibaretti. Eski Yunanlar günde bir öğün, o da yatarken yerlerdi.

Zeytin, tarihi çok eski zamanlara, günümüzden 8000 yıl öncesine kadar dayanmakta ve aynı zamanda birçok efsanenin de kaynağını oluşturmaktadır. Nuh Peygamber'den, Antik Yunan'a, Mısırlılardan, Romalılara kadar tarihin her aşamasında zeytin ağacından ve zeytinyağının yararlarından söz edilmektedir. Hatta Homeros'un eserlerinde ve eski Mısır papirüslerinde bile zeytin adı sıkça geçmektedir.

İlyada Destanı'nda ismi geçen kahramanlar ve memleketleri

Zeytin, dünya dillerinde “Zeta, Zai, Zertum, Zeirtum, Zait, Zaitun, Zeytin, Elaiwa, Elaia, Olea, Oliva, Olive, Oleum, Oli, Huile, Oil, Aceite” gibi çok sayıda ve farklı kelimelerle ifade edilmektedir.

Zeytin yetiştiriciliği ilk kez M.Ö. 4000 yıllarında Anadolu'da başlamıştır. 2000 yıl boyunca, hatta bugün bile kullanılan en yaygın yağ çıkarma yöntemini ise Romalılar bulmuştur. Bu nedenle Romalılar tarihte zeytin yetiştirme ve zeytinyağı elde etme konularında uzman olarak kabul edilmektedir. Günümüze kadar ulaşan en eski zeytin fosilleri ise M.Ö. 2000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Yabani formdaki zeytin ağacını ehlileştiren uygarlık Samilerdir. Arkeolojik kalıntılarda zeytin ve zeytinyağı kalıntıları ile yaprak işlemleri ve yağ teknolojisi ait izler bulunmuştur. Bu izlere ise daha çok Girit Knossos Sarayı'nda, Mısır Sakkarah piramidinde, mumyalarda, Kudüs Süleyman Tapınağı'nda, Babil'de, eski Yunan'da, Urla Liman Tepe'de, Salihli Sardes'te, Kumkuyu Akkale'de ve Silifke'de rastlanmıştır.

Zeytin ticaretinin yapılması ve yaygınlaştırılması için Akdeniz'de özel gemiler yaptırılmış ve zeytincilik zamanla birçok bölgeye yayılmıştır. Zeytinyağı ticaretinin M.Ö. 2500 yıllarında Girit Adası'nda en önemli geçim kaynaklarından biri olduğu tahmin edilmektedir. Amerika'nın zeytin ile tanışmasını sağlayanlar İspanyollardır. Zeytin, misyonerler tarafından 16. ve 17. yüzyıllarda, önce Meksika'ya götürülerek yetiştirilmiş, zamanla Kaliforniya'ya ve Güney Amerika'ya yayılmıştır. XVI. yüzyılda İspanyol gemiciler tarafından Kuzey ve Güney Amerika'ya götürülmüştür.

Birçok tarihçiye göre de zeytin, İspanya ve Portekizlilere Romalılar tarafından tanıştırılmış, İngilizler ise 19.yy.da Avustralya'da zeytin ağacı yetiştirmeye başlamışlardır. Daha sonraları zeytin yetiştiriciliği, Avustralya, Güney Afrika ve Çin gibi iklimin ve toprağın müsait olduğu her yere yayılmış ve her yerde zeytin yetiştiriciliği yapılmıştır.

ZEYTİNİN ANAVATANI

The Olive Tree Campaign

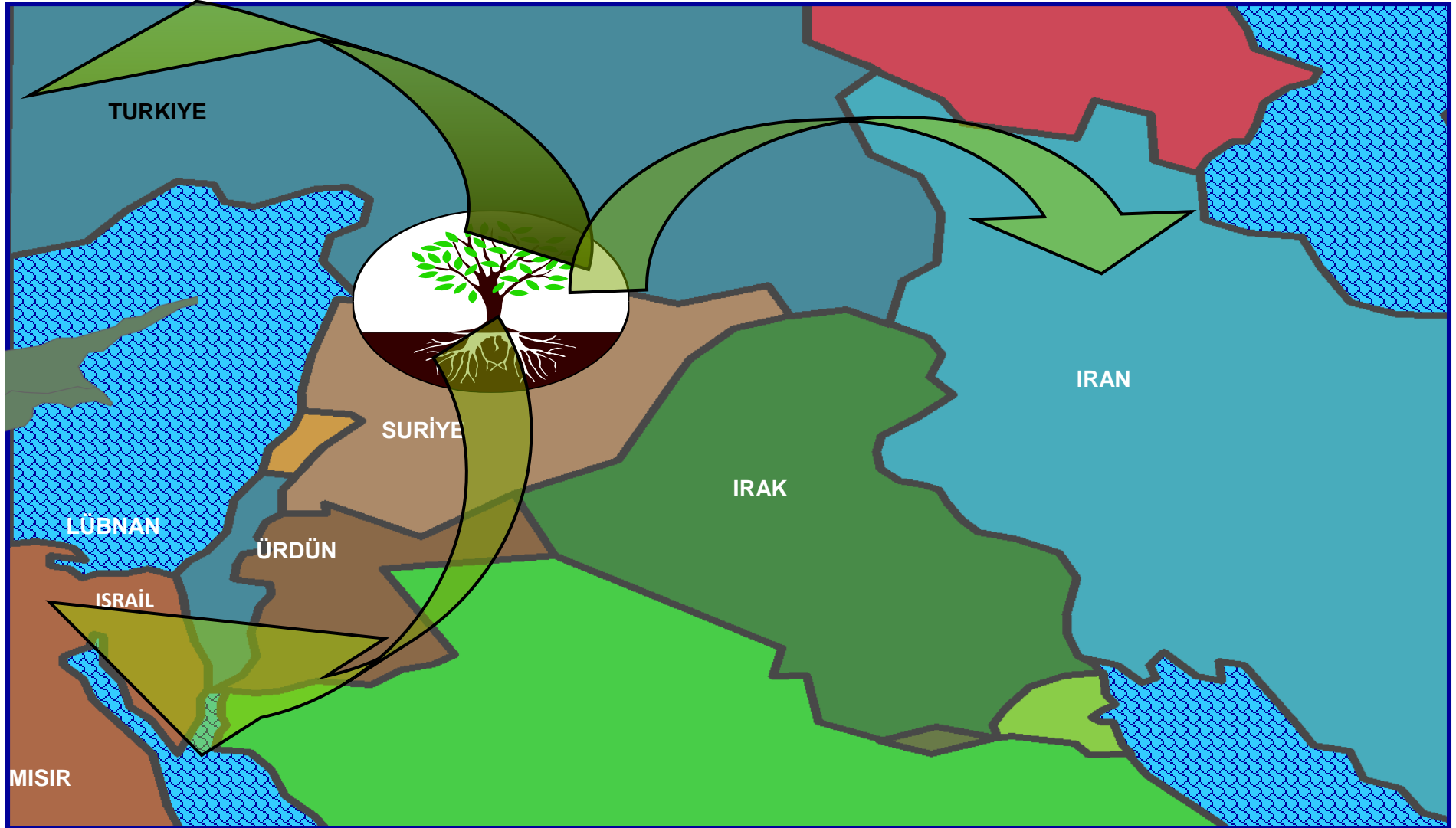
KEEP
HOPE
ALIVE

Zeytinin anavatanı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni de içine alan Yukarı Mezopotamya ve Güney Ön Asya'dır. Bütün dünyaya zeytin ağacının yayılışı iki yoldan olmuştur.

Birincisi gen merkezi olan Anadolu'nun batısından, Ege adalarına, Yunanistan'a, İtalya'ya ve İspanya'ya buralardan da Fransa'nın güneyine yayılmıştır.

Diğer yayılma yolu ise Suriye ve Mısır yoluyla gerçekleşmiş ve buralardan da bütün Kuzey Afrika ülkelerine yayılmıştır.

Zeytin 6 bin 600 yıldır sofralarımızda

Zeytin tam 6 bin 600 yıldır insanlar tarafından tüketiliyor. İsrail’de keşfedilen buluntulara göre insanlar, önce sadece yağını çıkardıkları zeytinleri salamura ederek yemeyi daha sonra öğrendi.

Arkeologların yaptığı kazı çalışmalarında rastlanan buluntulara göre insanlar tam 6 bin 600 yıldır salamura zeytin tüketiyor. İsrail'in kuzeyinde yapılan bir arkeolojik kazı sırasında bilim insanları şimdiye kadar ortaya çıkarılan en eski, yemek amacıyla işlenmiş zeytin kalıntılarına rastladı. Hayfa Üniversitesi'nin de aralarında bulunduğu ülkenin çeşitli araştırma kurumları tarafından yapılan açıklamada, kalıntıların son olarak günümüzden 6 bin 600 yıl önce insanlar tarafından kullanıldığı saptanan bir zeytin depolama alanında bulunduğu belirtildi.

Daha önce yapılan araştırmalarda insanların 7 bin yıldır zeytinyağı tükettiğini belirleyen bilim insanları, zeytinin salamura edilerek yiyecek hale getirilmesinin ise zeytinyağı üretiminden 4 bin yıl sonrasına, günümüzden de 3 bin yıl öncesine dayandığını varsayıyorlardı.

Zeytin deposu, Hayfa'nın güneyinde deniz bölgesinde yapılan arkeolojik çalışmalarda, yaklaşık 6 bin 600 yıl önce kara parçası olan ancak zamanla deniz sularının yükselmesi nedeniyle sular altında kalan bir şehir kalıntısında bulundu.

Araştırmacılar kazılar sırasında ayrıca, ortalarında binlerce zeytin çekirdeği bulunan iki oval taş yapıtı da gün yüzüne çıkardı. Tel Aviv Üniversitesi'nden Dafna Langgut, bu çekirdeklerin zeytinyağı elde edilen zeytinlerin çekirdeklerinden farklı olduğunu söyledi. Langgut, burada bulunan çekirdeklerin çoğunun hala sağlam olduğunu ve ezilmediklerini belirterek, alanda zeytinyağı üretildiğine ilişkin bir bulguya ise rastlanılmadığını sözlerine ekledi. Bulguların zeytinlerin yağlarını çıkarmak için değil, insan tüketimi için hazırlandığına işaret ettiğini belirten bilim insanları, bölgenin deniz kenarında yer almasının tuzlu su ve deniz tuzu tedariği açısından önemli olduğuna işaret ettiler. Tuz ve tuzlu su salamura işleminde kullanılıyor.

<https://www.dw.com/tr/zeytin-6-bin-600-y%C4%B1ld%C4%B1r-sofralar%C4%B1m%C4%B1zda/a-56441215> e.t.11.03.2021

Akdeniz
çanağı
denilen yerde
yetiştirilmektedir
zeytin ağacı.

Yetiſme
alanlarını da
dağlar ve
iklim belirler.

Dağlar bu
resimde daha
belirgindir.

**This Material originated on the interactive Ancient Mediterranean Web site (<http://iam.classics.unc.edu>)
It is being used under the terms of IAM's fair use policy.
Copyright 1998 Interactive Ancient Mediterranean**

- Türkiye (M.Ö.4000)
- Suriye (M.Ö.4000)
- Lübnan-İsrail (M.Ö.4000)
- Mısır (M.Ö. 1500)
- Yunanistan (M.Ö. 1500)
- Libya (M.Ö. 600)

- İtalya (M.Ö. 600)
- Tunus (M.Ö. 600)
- Cezayir (M.Ö. 600)
- Fransa (M.Ö.400)
- İspanya (M.Ö.1000)
- Fas (M.Ö.600)

Zeytin ağacının Akdeniz'den dünyaya yayılışı:

Amerika'nın keşfinden sonra İspanyol ve Portekiz göçmenler Kaliforniya'ya zeytin ağaçlarını götürmüşlerdir. 1560 yılında Meksika'da ilk zeytin ağaçlarının yetiştirildiği bilinmektedir. 1800'lü yıllarda San Diego'da zeytinyağı üretiminin yapıldığına dair bulgular vardır.

İtalyan göçmenleri de zeytin ağacını Avustralya'ya taşımışlardır. 1805 yılında Sidney'de ilk zeytin ağaçları yetiştirilmeye başlanmıştır.

Fransız ve Portekiz rahipler de Japonya'ya zeytin ağaçlarını götürmüşlerdir.

Çin ve Hindistan'da da günümüzde zeytin yetiştiriciliği yapılmakta , hatta Hint zeytinyağlarının oldukça iyi kalitede olduğu bilinmektedir.

Bilinen en eski yemek kitabı olan ve Milattan sonra 1.yüzyılda Romalı soylu Apicus tarafından kaleme alınan “De Re Coquinaria” Aşçılık üzerine Hispanya yağının kullanıldığı birçok tarif içerir. Ünlü kâşif Kolomb, gemisindeki her bir tayfa için günlük yaklaşık bir fincan zeytinyağı tüketim miktarı tahsis etmiştir.

Ekonomik olarak zeytinyağı eskiden beri yüksek fiyatlardan satılmaktadır. M.Ö. 150 yılında 3.2 litre zeytinyağı 3.2 litre şarap, 8.7 kilogram buğday, 10 kg kuru incir ve 3.5 kg et ile aynı değerdedir. M.S. 300 yıllarında ise berber ücretinin 2 dinar olduğu dönemde, elbise dikimi 25 dinar yani 1 kg zeytinyağı, en iyi ayakkabı 120 dinar 5 kg zeytinyağı ve eşek semeri 250 dinar yani 10 kg zeytinyağı etmektedir.

Romalı yazar Cato “Unutulmamalıdır ki, her sene sert rüzgârlar esip zeytinleri dökülmesine neden olmaktadır. Zeytinler bir an önce toplanır ve önceden hazır edilmiş preslerde sıkılırsa hem rüzgârdan ötürü kayıplar en aza inmiş olur hem de yağ daha yeşil ve daha iyi olur, zeytinler uzun süre yerde kalırsa bozulma ve çürüme başlar” demektedir.

İtalya'da 2018 yılında yapılan kazılarda bulunan 4000 yıllık olduğu düşünölen zeytinyağı küpü <https://www.livescience.com/62714-italy-oldest-olive-oil.html>

Mısır'ın en önemli tanrıçalarından Osiris'in eşi ve bereket tanrıçası İsis'in de insanoğluna zeytinin yağının nasıl çıkartılacağını öğreten tanrı olduğuna inanılır. İncil'de zeytinyağından 140 değişik yerde söz edilirken, zeytin ağacının ise yüz değişik yerde adı geçer. Yahudiler için şarabın yanında bol miktarda zeytinyağına sahip olmak Tanrı'nın sevdiği kul olmaya işarettir.

Yunanca'da zeytin anlamına gelen “elaia” kelimesinin, merhamet ve şefkat anlamlarına gelen “eleos” kelimesinden geldiği düşünülür. M.Ö. 2500 yıllarında Giritlilerin zeytinyağı naklinde kullandıkları küplerin hala muhafaza edildiğini düşündüğünüzde bu işin ne kadar önemli ve kutsal olduğunu görmekteyiz.

Zeytinyağı üretim teknolojisi M.Ö. 2. yy da Arşimet vidası adıyla da bilinen sonsuz vidanın bulunmasıyla birlikte büyük bir sıçrama göstermiştir. Genellikle meşe, çitlembik gibi sert ve dayanıklı ağaçlardan yapılan vidaların üretilmesi hassas ölçümler ve ustalık gerektirir.

İspanya ile Roma arasında gelişen zeytinyağı ticaretinin sonucunda Roma'ya zeytinyağı dolu milyonlarca amfora gelmiş, bu amforalar kullanıldıktan sonra Tiber nehrinin sol kıyısında bir düzlüğe atılmış. Burada depolanan milyonlarca amforanın kalıntısı bugün Roma'da Mt. Testacio denilen bir tepe oluşturmuştur. Romalılar zeytinyağını beş sınıfa ayırırlardı. Toplumun en üst kesimi olan rahipler, soylular ve atletler en iyi yağı tüketirken, köleler de çürük zeytinlerden çıkarılmış yağla yetinirlerdi. Günümüzde adalet ve ahlak kavramlarını çokça kullananların, geçmişte nasıl bir adalet sistemine sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Mt. Testacio testi tepesi

Eski roma halkı içinde şarap ya da zeytinyağı sakladığı testileri çok ucuz olduklarından yıkayıp tekrar kullanmaz, şehrin bir bölgesine atarmış. içlerinden sızan yağlar kokmasın diye de kırık testilerin üzerine düzenli olarak sönmüş kireç serpilirmiş. Kireç zaman içinde testi parçalarının birbirine sıkıca yapışmasını sağlamış. Sonuç, ms 1. ve 3. yüzyıllar arasında atılan milyonlarca amfora parçasından oluşmuş 45 metrelik bir tepe. 53 Milyon amphora atıldığı düşünülmektedir.

19. Yüz yıldıaki hali

Günümüzdeki hali

Romaluların bu beş kategorisi şunlardır.

- Oleum ex albis uluis : Yeşil zeytinden çıkarılmış yağ
- Oleum viridum : Olgunlaşmaya henüz başlamış zeytinden çıkarılmış yağ.
- Oleum maturum : Olgun zeytinden çıkarılmış yağ.
- Oleum caducum : Yere kendiliğinden düşmüş zeytinden elde edilen yağ.
- Oleum cibarium : Kurtlu veya çürük zeytinden elde edilen yağ.

Günümüzdeki zeytinyağı sınıflandırmasının bir benzerini Romalılar zamanında yapmışlardır. Bugün kimya bilgimizle ve duyusal analizlerin gelişmesiyle diyebiliriz ki günümüzde de biz bu sınıflandırmayı gayri resmi olarak yapmaktayız. Yere düşen ve kurtlu zeytinlerimizi ayırır onları ayrı sıktırır ve rafinajlık veya sabunluk olarak ayırır ve buna göre satarız.

Antik Roma'da zeytinyağı sınıflandırması

Zeytinyağı sınıflandırmalarına dair bilinen ilk örnek Roma İmparatoru Diocletianus zamanından kalma pazar kayıtlarıdır. Bu dönemde zeytinyağı kalitesi baskı sırasına göre değerlendiriliyor.

Olei floris – yağın çiçeği

Roma İmparatorlarının en üstün yağıdır. Zeytin hamurlarının ilk kez sıkılmasıyla elde edilir. (oleum primae pressurae)

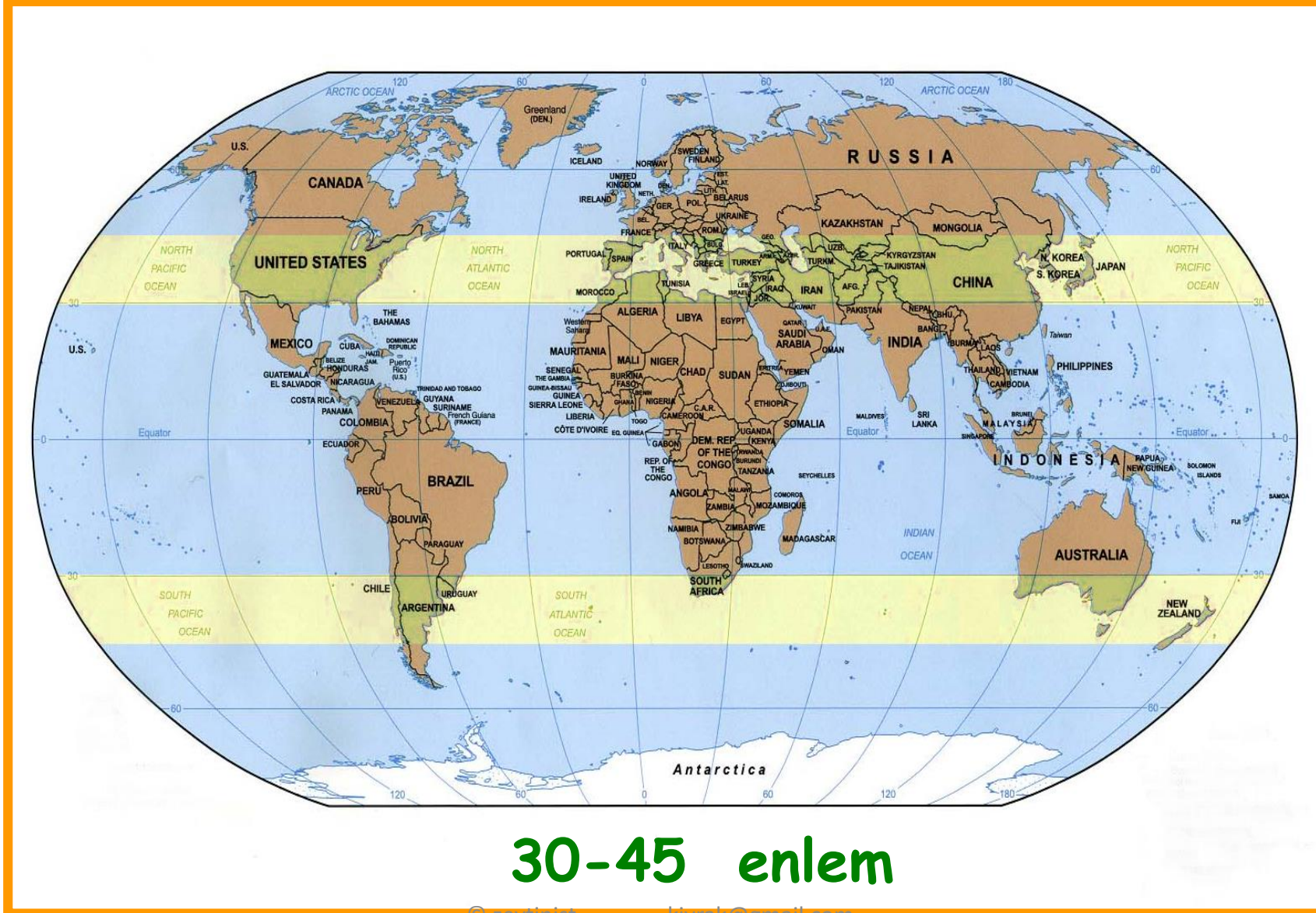
Olei Sequentis – takip eden yağ

Torbaların ikinci kez üzerine sıcak su dökülerek daha fazla güç kullanılarak sıkılmasıyla elde edilen yağ.

Olei cibari – halk yağı

İkinci baskıdan çıkan hamurların üçüncü kez ve kaynar su verilerek sıkılmasıyla elde edilen yağdır. Olei cibari bazı Romalı yazarlar tarafından bozuk dip zeytinlerinden elde edilen yağ olarak tanımlanmıştır.

DÜNYADAKİ ZEYTİN ALANLARI

Anadolu'daki bulgular

Ege'de İzmir Urla Limantepe höyüğünde yapılan arkeolojik kazılarda geçmişi M.Ö.3000-2000 yıllarına dayanan zeytincilikle ilgili ilkel buluntular ayrıca daha sonraki çağlara ait zeytinyağı depoları gün ışığına çıkarılmıştır.

Akdeniz kıyısında ortaya çıkarılan ve Genç Tunç çağına ait olduğu düşünülen (M.Ö.1300'ler) batık teknede nar, üzüm, incir ve bademin yanı sıra zeytin de bulunmuştur.

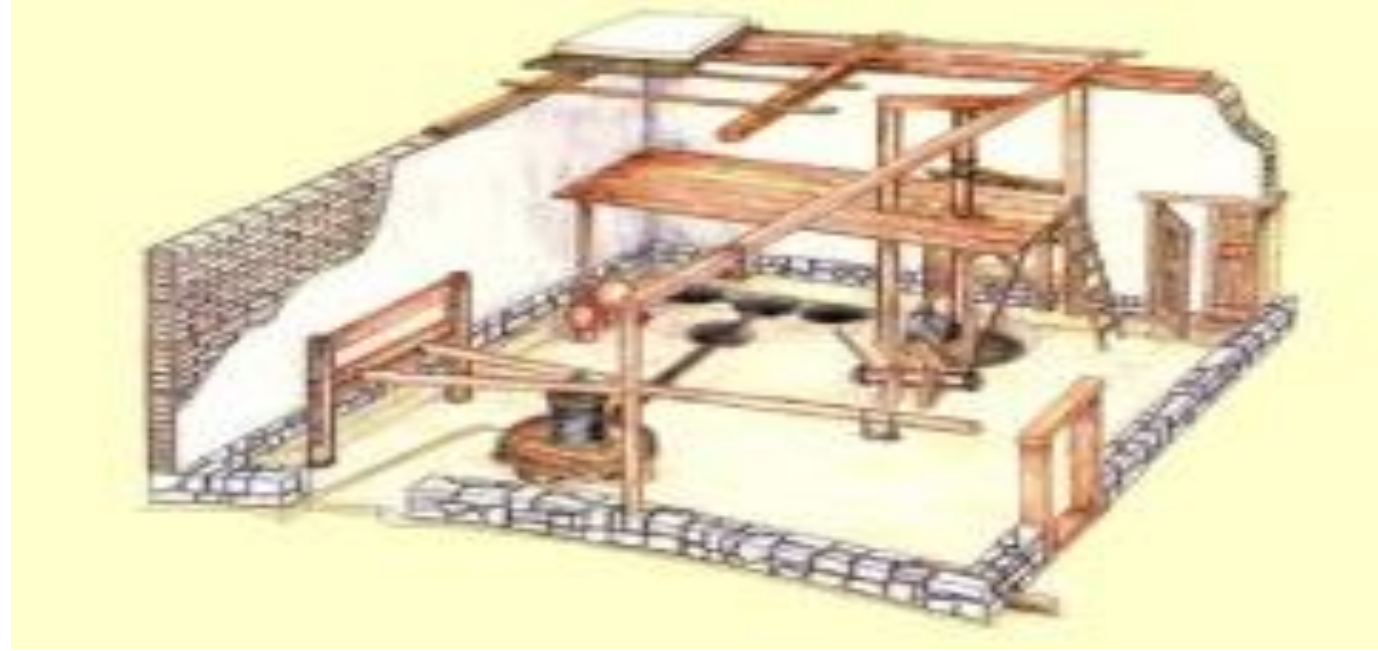
Hititler'den kalan çivi yazılı tabletlerde M.Ö.2000-1300'ler arasında Anadolu'da zeytincilik yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hititler'in dinsel törenlerinde tarım ve bitki tanrısı Telipinu'ya 'Kızgınlığının geçmesi ve yeniden dönmesi' amacıyla sunulan adaklar arasında üzüm, nar ve incir gibi bereketi simgeleyen adaklar arasında 'hani içinde yağ olan' diye tanımlanan zeytin ve zeytinyağı da yer alıyordu. Küçük Asya'nın güney kıyılarından zeytinyağı gereksinimini karşılayan Hititler'in kil tabletlerinde ayrıca, gıda maddelerinin satış fiyatlarına konulmuş narhlara göre zeytinyağının fiyatının iki misli olduğu anlaşılmaktadır.

Hitit, Tarım ve Bereket Tanrısı Telipinu'nun tohum ekme, tarla sürme ve hasat gibi görevleri vardır. Kayıp Tanrı olarak da bilinen Telipinu ortadan kaybolduğunda öfkesinin geçmesi ve geri dönmesi için yapılan büyüde "hani içinde yağ olan" denilen zeytin de bulunmaktadır.

Hititlerden yüzyıllar sonra İonyalıların büyük olasılıkla M.Ö.VI. yüzyılda Klazomenai kentinde kurdukları blok kayalara oyulmuş üç gözlü yağ ayırıştırma düzeneğiyle çalışan ve işleme kapasitesi nedeniyle ihracata yönelik olduğu tahmin edilen bir zeytinyağı işliğı bulunmuştur (Urla'da)

“İster toprak altında, ister toprak üstünde olsun, geçmiş zamanlardan kalan bütün nesnelere konuşmaktadırlar ve bir ses karmaşası içinde durup dinlenmeden bir şeyler anlatmaktadırlar. Merak edip anlamak isteyen herkes anlaşılabilir gibi görünen bu dili öğrenebilir, konuşmaları birbirinden ayırabilir, sıralayabilir ve bütün bu anlatılanların her birini birer dayanak olarak benimseyip, onlardan yeni bilgiler ve anlamlar çıkarabilir. İşte insanlığın ortak belleği böyle beslenip gelişebilir. İnsanlar da çevrelerine ve dönüp kendilerine, bugün içinde soluk aldıkları ortamın oluşması ile başlayan on beş milyar yıllık bir açıdan bakabilme yeteneğini kazanırlar.”

Güven Bakır

URLA - KLAZOMENAI KAZISI ESKİ BAŞKANI
ARKEOLOG PROF.DR. GÜVEN BAKIR 14.05.2018
TARİHİNDE VEFAT ETMİŞTİR. NAAŞI, 16 MAYIS
2018, ÇARŞAMBA GÜNÜ, İKİNDİ NAMAZINI
MÜTEAKİP, URLA MERKEZ CAMİİ'NDEN
KALDIRILACAK VE İSKELE MEZARLIĞI'NA
DEFNEDİLECEKTİR.

BUNUN ÖNCESİNDE SAAT 15:45'DE İSKELE'DEKİ
ZEYTİNYAĞI İŞLİĞİ'NİN BULUNDUĞU KAZI
ALANINDA DA KÜÇÜK BİR TÖREN
GERÇEKLEŞTİRİLECEKTİR.

Ünlü matematikçi ve filozof Thales meteorolojik verileri değerlendirerek zeytin ürününün çok bol olacağını kestirdiği bir yıl, aylar öncesinden Miletos ve Sakız Adası'nda birçok yağhaneyi önceden kiralayarak, gerçekten çok verimli geçen hasadın ardından iyice zenginleştiği de VI. Yüzyıldan beri anlatılmaktadır.

Marmara Denizi'nin güneyinde eskiden Misya denilen bölgede , günümüzde sofralıkları ile ünlü Erdek ve Edincik kasabalarının çok yakınında bulunan Antik Kozikos kentinde zeytinyağı üretimiyle ilgili bulgular bulunmaktadır.

Karadeniz kıyısında Zonguldak yakınında Kurucaşile'de bulunan oluklu yuvarlak taş, burada Helen, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde zeytin hamurunun ayakla çignendiğinin ya da ilkel bir ahşap presle sıkıldığıının kanıtıdır.

Bizans döneminde zeytincilik

Zeytinyağı Bizanslılar döneminde de az bulunan değerli bir yağdı. Marmara Bölgesi'nde üretilen zeytinyağlarının imparatorluk dışına çıkması yasaktı.

Osmanlılarda zeytincilik

16 yüzyılın sonunda İzmir yaklaşık 2000 nüfuslu küçük bir kasabaydı. Dört yüz yıl sonra 20. yüzyıla gelindiğindeyse nüfusu 200 bini aşan ve yalnız Batı Anadolu ve Osmanlı İmparatorluğunun değil aynı zamanda bir bütün olarak Doğu Akdeniz bölgesinin önde gelen kentlerinden biri olacak kadar ekonomik öneme sahip büyük bir metropole dönüşmüştü.

İzmir'in yükselişinin en etkileyici yönü, kentin 16. ve 20. yüzyıllar arasında yüz yüze kaldığı bir takım büyük felaketleri süratle atlatmış olmasıdır. 1625'ten 1880'e değin İzmir en azından on bir büyük depremle sarsıldı. Her biri muazzam hasara yol açan bu depremlerden ikisi (1688 ve 1778) kentin yerler bir olmasına yol açtı.

İzmir'in bir Akdeniz limanı olarak sivrilişii iki ayrı evrede gerçekleşti. İlk evre 16. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan kısa açılma dönemi idi. İkinci ise 18. yüzyılın ortasından 20. yüzyılın başlarına dek uzanan daha uzun evreydi. Bu dönem boyunca İzmir, İstanbul'u besleyen bir depo olmaktan çıkıp, Avrupa – Asya ticaretinde önemli bir liman olmaya evrildi.

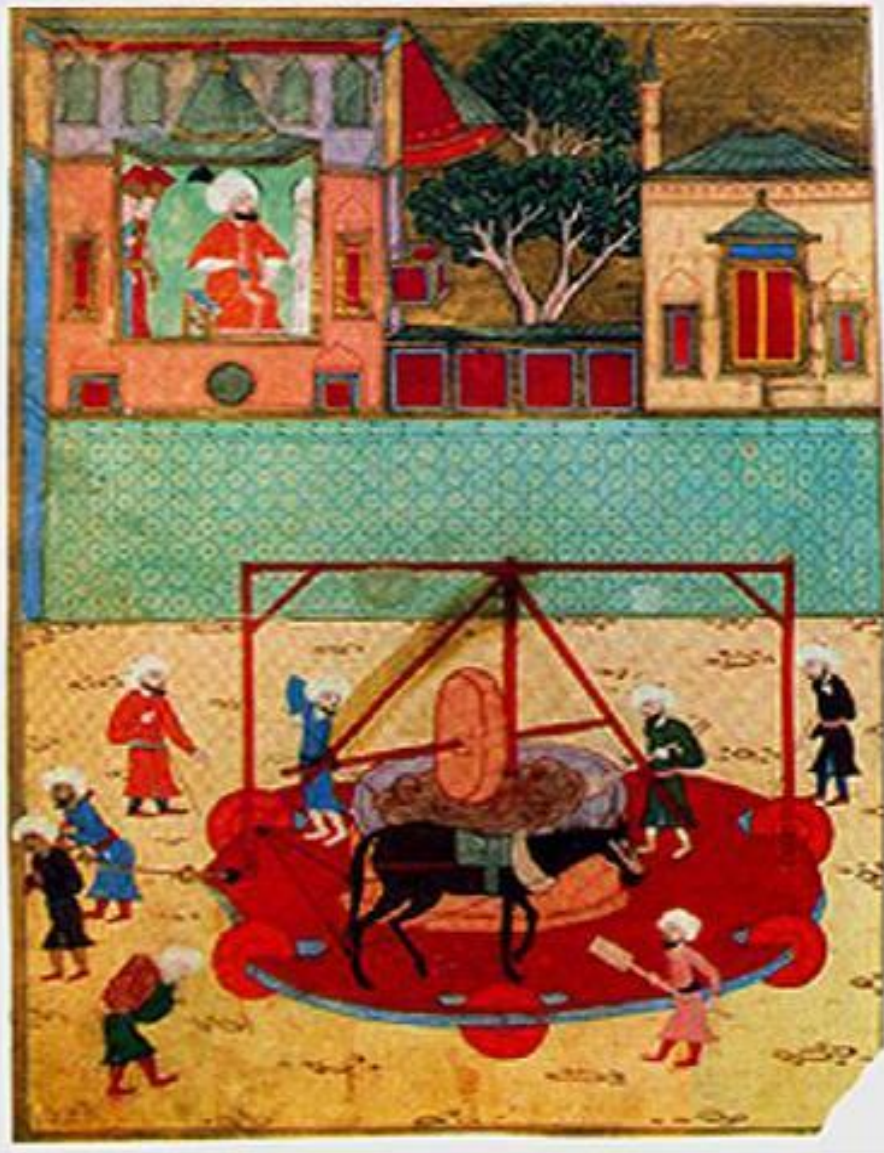
İzmir payitahta meyve ve zeytinyağı gönderiyordu.

1770'lerle 1870'ler arasında İzmir limanında cari değerlerde on kata ulaşan bir artış olduğu görülmektedir. Bu yıllarda İzmir'den gemilere yüklenen malların başını çeken Bursa ipeği ve İzmir pamuğu, İran ipeğiyle Ankara tiftiğinin yerini almış durumdaydı. İzmir'den ihraç edilen bu mallar arasında afyon, kuru üzüm, incir ve doğal kök boyaları vardı. İzmir ve çevresinde yapılan tarımsal üretim hacminde dört beş katlık artış olması, ihracattaki büyümenin altını çiziyordu. Kentin toplam dengesi 19. yüzyılın büyük bir bölümünde pozitif olarak gerçekleşti.

1862'de Aydın demiryolunun Efes'e bağlanması Selçuk Aydın Nazilli Sultanhisar Söke Kasaba Ödemiş Tire ve Bayındır gibi merkezlere ulaşım beşte dört gibi büyük bir oranda kısaltmıştı. Buralara gidiş dönüş eskiden bir haftayı alırken bu demiryolu bağlantısından sonra yalnızca iki günde tamamlanabiliyordu. 1860'larda İzmir limanınının yakın çevresindeki bölgeden getirilen ürünler İzmir'deki tüm ticari faaliyetin yaklaşık üçte birini oluşturmaya başlamıştı.

1853'te The Illustrated London News İzmir'i Anadolu kentlerinin Kraliçesi İyonya'nın Tacı ve Asya'nın mücevheri olarak tanımlıyordu. 1856'da Journal de Smyrne'nin ilan sayfasında Avrupa'daki büyük yayın şirketleriyle bağlantılarını bildiren ve gazetelere abonelik, kitap siparişleri ve mesaj gönderme gibi hizmetler sunduklarını belirten yayın dünyası aracılarının reklamlarını görmek mümkündü. Daha 1862'de İzmir'de beş değişik dilde altı gazete yayınlanmaktaydı. 19 yüzyılın son çeyreğinde kentte on yedi yayınevi ile Osmanlı İmparatorluğunun en eski tiyatrolarından biri bulunuyordu.

19. Yüzyılın son çeyreğinde İzmir tartışılmaz olarak Osmanlı İmparatorluğunun en büyük ihracat limanıydı. İthalatta da hemen hemen İstanbul'un arkasından geliyordu. İki kent sınai faaliyetlerin sıralamasında da benzerlik gösteriyordu. Bu açıdan İzmir'in görece konumu ve özellikle İzmir ve İstanbul'daki sınai işletmelerin sayısı Batı Anadolu'nun ekonomik bütünleşmesinin ne dereceye kadar ticaretten kaynaklandığını ve onunla sınırla kaldığını ortaya koymaktadır. 1913 ve 1915 sanayi istatistiklerinde sayılan 282 işletmeden 155'i İstanbul'da 62'si İzmir'dedir. İsimleri kaydedilenlerden İzmir ve civarındaki sınai kuruluşlarının çoğunun imtiyaz sahipleri ya da en büyük ortakları Rumlar başta olmak üzere gayrimüslümlerdi.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılan zeytinyağı üretimini anlatan minyatür resim

Örneğin Batı Anadolu'daki on üç un fabrikasından üçü hariç hepsinin sahipleri gayrimüslimlerdi. Kalan üçü de biri Uşak, ikisi Manisa olmak üzere iç kesimde yer alıyordu. 1847'de açılan kağıt fabrikası ve imtiyazı 1866 'da alınan şeker fabrikası gibi 19. yüzyılın başlarında kurulan sınıai kuruluşlarının sahipleri de büyük ölçüde gayrimüslimlerden oluşuyordu (baykara 1974:100, ökçün 1972:139)

18. Yüzyılda Yunanistan'da Patras limanında önemliydi. Liman bugün Korint denizinin batısında yer almaktadır. Napolyon'un 1807'de İngiltere'ye uyguladığı ticari ablukanın ardından İngiltere'nin Doğu Akdeniz'e geri dönüşü Mora ile Malta ve İyon Adaları arasındaki ticaretin büyümesini getirdi. İngiliz kumaşı karşılığında buğday, ipek ve zeytinyağı satılıyordu. Bu ticareti zaman zaman İngiliz savaş gemilerinin eşliğinde Yunan ticaret gemileri gerçekleştiriyordu.

1850'lerin ortasında daha çok sayıda zeytin ağacının dikilmesi ve yabancı zeytin ağaçlarının aşılması konusunda da bazı girişimler yapıldı. Ne ki bundan sonra yirmi yıl içinde bu çabaların arkasının gelmediği görülüyor. O dönemdeki Yunan hükümetine güvenmeyen üreticiler diğer tarım ürünlerini de çok sağlıklı bir şekilde üretmediler. O dönemde Patras'da buhar gücünden yararlanan diğer sanayile arasında altı un ve makarna imalathanesi, iki zeytinyağı fabrikası, ve yine buharlı makine kullanan bir demir kalıp dökümhanesi bulunuyordu. Bir sabun fabrikasıyla üç kibrit fabrikası vardı. Bu sayede 19. yüzyılda Patras, Pire ve Syros'un ardından Yunanistan'ın üçüncü büyük ekonomik merkezi haline geldi.

Trabzon limanını Kırım savaşının ardından bir dizi yelkenli geminin Rum sahipleri, Rus kıyılarındaki küçük limanlar arasında Rus bandırasıyla tahıl taşımacılığı yapmayı daha karlı buldular. Birkaçı da Yunan bandırası altında Ege adaları ile İzmir ve Selanik arasında zeytin, kuşüzümü, turunçgiller ve tütün taşımak üzere Trabzon'dan ayrıldılar. Müslüman kaptanlar da sahip oldukları tekneleri kereste, kömür ve kum gibi yükte ağır pahada hafif malların taşımacılığında kullanmaya başladılar.

İşlevleri açısından Beyrut ve Şam'ın arasındaki farkları insan iyice gözünde canlandırabiliyordu, ama bu iki kent birbiriyle rekabet ettiği kadar, birbirini de tamamlıyordu. Beyrut Şam'ın başlıca limanıydı ve zenginliğinin büyük bölümü iç kesimde yer alan bu kentin deniz ticareti üzerindeki tekelinden geliyordu. Şam'ın Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'ya kadar yabancılara kapalı kalmış olması sonucu, güçlü ticari ve altyapısal kurumsallaşmasıyla Beyrut, bu kentin limanı haline gelmişti. Bu nokta Halep'in doğal limanı olan İskenderun'la karşılaştırıldığında daha iyi anlaşılmaktadır. Halep uzak mesafeli ticaret yolları içinde önemli bir konak noktası olduğu için yabancılara daima açık olmuş ve eskiden beri yabancı ticarethaneleri barındırmıştı. Bu yüzden İskenderun bir liman olarak büyük çağlı deniz ticaretini gerçekleştirebilmiş olmasına karşın hiçbir zaman Beyrut gibi kurumsallaşmış bir liman kentine dönüşemedi.

Denizden bakıldığında Selanik, Osmanlı İmparatorluğunun en güzel kentlerinden biriydi. Bizans kiliseleri, minareleri, Roma anıtları, kent surları, kuleler, selvi ağaçları ve kırmızı kiremitli çatılarıyla belirli bir uzaklıktan bakıldığında hoş bir tablo gibi görünüyordu. Ancak bu idealize edilmiş ilk izlenim daha yakından incelenince kayboluyordu. 1880'lerin başında Murrey'in Handbook'u görünürdeki ihtişamla içteki bakımsızlık arasında bu denli büyük çelişkiyi Selanik'ten başka çok az yer sergileyebilir ibaresine yer veriyordu (basil c gounaris).

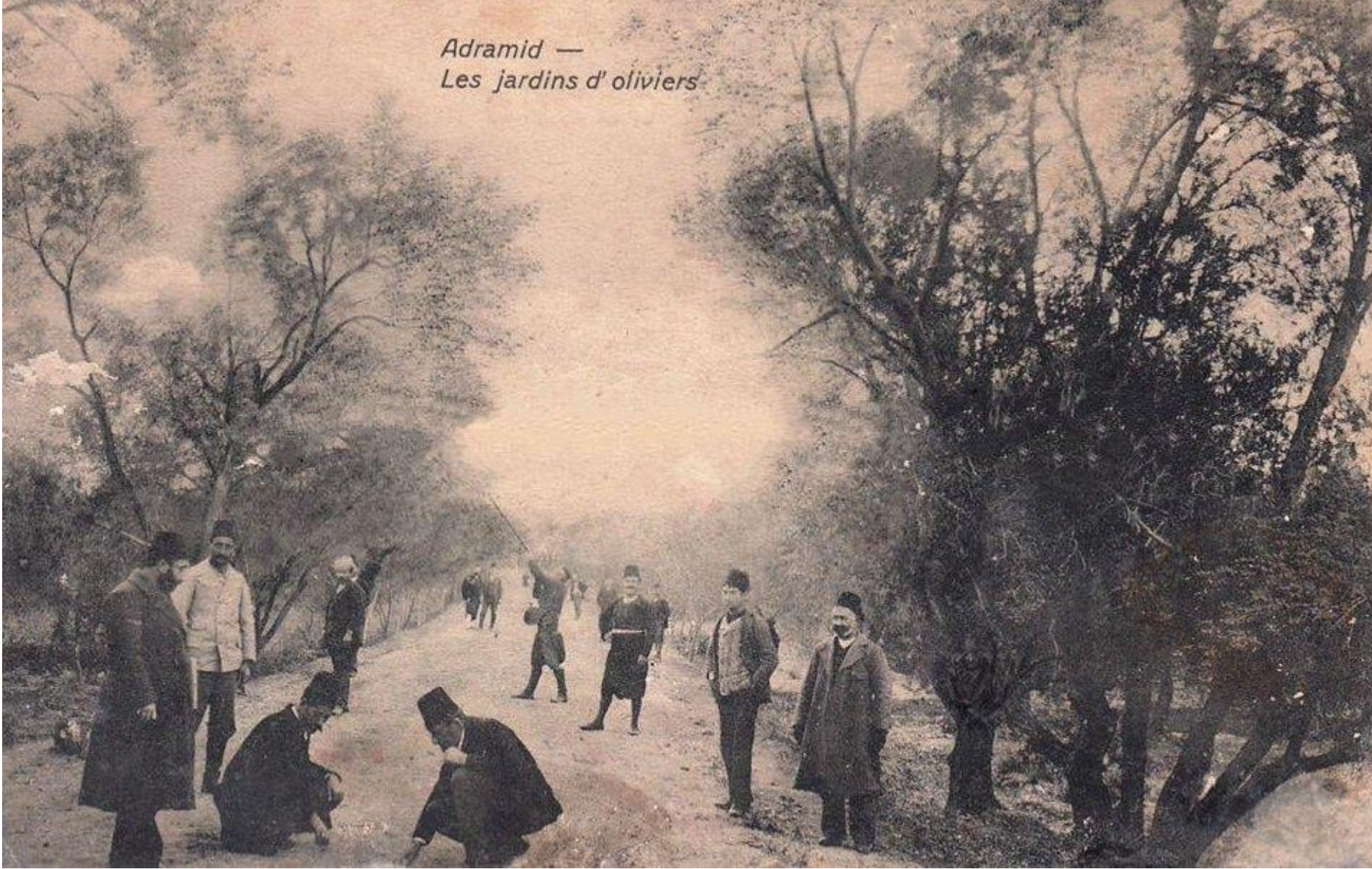
Selanik, geleneksel bir yönetim merkezi ordunun bir kalesi ve güney Balkanların tartışmasız ticari merkeziydi. Adriyatik'ten Karadeniz'e ve Tuna'dan Ege'ye giden ana yolların kavşak noktasında kurulmuş olduğundan önemli bir transit limanına dönüşmüş ve daha 18. yüzyılın başında dünya pazarıyla bütünleşmişti. Kırım savaşı (1853-56) tahıl ticaretini Selanik'te canlandırdı. Selanik şirketleri büyük karlar elde ettiler.

1870'lerin sonunda ilk demiryolu hattının açılması, Sırp – Osmanlı ve Rus – Osmanlı savaşları nedeniyle silahlı kuvvetlerin Selanik'e yığılması ve göç hareketleri kentte birkaç un fabrikası, bir pamuklu dokuma fabrikası kurulmasına yol açtı. 1880'lerde pamuklu dokuma fabrikaları genişleterek sayıları arttırıldı. Birkaç sabun ve makarna fabrikası kuruldu, birkaç demir dökümhanesi ortaya çıktı. Tütün rejisi kentte bir sigara fabrikası açtı.

Osmanlılar döneminde zeytinyağının cami kandillerinde aydınlatma aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Osmanlı döneminde Ayvalık, Edremit ve Midilli Adası'nın yağlarından üretilen sabunlarının çok ünlü olduğu bilinmektedir. 1870'lerde kamalı ahşap cendereler, kollu ahşap sonsuz vidalı veya çıkırıklı metal vidalı mengene baskı yöntemi ile sıkılan ilkel yağhanelerin yerini giderek buhar sonra da elektrik enerjisi kullanan hidrolik presli fabrikalar almaya başladı.

*Adramid —
Les jardins d'oliviers*

1890'ların
sonunda
Edremit
ilçesinde zeytin
hasadı yapan
zeytinciler

Yıldırım Beyazıt'ın eşinin adı Marya Olivera Hatundur. Sırp Kralı Lazarın kızıdır.

Fatih Sultan Mehmet'in 1454'te ilk yaptırdığı saray (eski saray) şimdiki üniversite yerinde idi. Yeni sarayın (şimdiki Topkapı Sarayı) inşasına da 1464'te başlandı. Burası o zamanlar zeytinlikmiş.

Cumhuriyet Dönemi zeytinciliği

Zeytincilik Cumhuriyet sonrası ÷lkemiz tarımının en önemli dallarından biridir.

Zeytinciliğimizdeki gelişme Atatürk'ün 1929 yılında Yalova Millet Çiftliği'ni ziyareti sırasında, o zamanki çiftlik müdürü Necati Turgay ile yaptığı bir görüşme sonucu başlamıştır.

Atatürk çiftliği gezerken, çiftlikteki bakımsız , harap ve verimsiz zeytin ağaçlarını gördüğünde

“-Müdür nedir bu zeytin ağaçlarının perişan hali? “

diye sormuş, bu soru müdür tarafından

“-Paşam bu zeytin ağaçlarının dilinden anlayan yoktur, baktıramıyoruz “ şeklinde yanıtlanmışır.

Bunun üzerine Atatürk,

“- Öyleyse İtalya'ya ziraatçiler gönderiniz, hem de en kısa zamanda uzmanlar yetiştiriniz, **OLMAZ BU KADAR AYIPTIR!** “ direktifini vererek zeytinciliğimizde kalkınma yaşanmasını sağlamıştır.

Atatürk ve Zeytin

1. Kurtuluş Savaşı Yılları

Eldeki buğday, un, saman, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek ve kasaplık hayvanlar, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytinyağı, çay, mum stoklarından %40'ına komisyonlarca el konarak ambarlara alınacaktır. Sahiplerine belirlenecek fiyat üzerinden kuruşlu tutanak verilecektir. (TBMM Başkanı ve Başkomutan Mustafa Kemal /7 Ağustos 1921/Tekalifi Milliye buyruğu.)

2. Zeytinci Mustafa ve Zeytinci Sait:

Gemlik'te: Gazozcu Haydar, Tuhafiyeci Yahya Zahireci İsmail, Bekir Ali, Adil ve İ Haşan, Hüseyin, Çiftçilerden Ethem, Zeytinci Mustafa, Zeytinci Sait, Bakkal Osman ve Halil Efendilere Okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinizden memnun oldum, tebrik ederim. Arapça ve Farsça kelimelerinde k ve g önlerine h gelmesi meselesiyle zihinlerinizi meşgul edip kaşırmayınız. Tespit edilmekte olan lügat, bunu arzunuz üzerine halledecektir, efendim. Reiscumhur Gazi M. Kemal (Ankara, 27 Eylül 1928)

3. Zeytinlerin Hastalıklara karşı Himayesi

Amasya elmalannın, Sürmene Zeytinlerinin hastalıklara karşı himayesi lüzumundan mahallerinde bahsedilmiştir. Tedbir: İkdîsat vekâletinin mücadele işini yeni ve canlı bir zihniyetle ele alması lâzımdır. (Seyahat Notları , 1930)

4. Zeytin Ağaçları

Zeytin ağaçlarını aşılamanın tapu harçlarından muaf tutulması birinci notlarda kaydedilmişti. Bunun ehemmiyeti bu sefer gördüğümüz yerlerde tekrar müşahade edildi. (Seyahat Notları, 1931)

5. Zeytinyağını Himaye Etmek

Dahili piyasa vejatalın arıyorsa bunu ya memlekette yetiştirilecek ay çiçeğinden istihsal etmenin yolunu bulmalı, yahut zeytinyağını himaye edecek bir gümrükle giren yağlardan tedarik etmelidir. (Seyahat Notları, 1931)

Zeytinciliğimizi kalkındırmak üzere Atatürk'ün gösterdiği bu hedef doğrultusunda açılan sınavı kazanan ve 1931 yılında Halkalı Ziraat Mektebi Âli'sinden mezun dört genç **zeytincilik mütehassısı** olarak yetiştirilmek üzere üç yıllığına İtalya'ya gönderilmiştir.

Bu arada Yalova Çiftliği'ndeki 4000 bakımsız zeytin ağacı da İtalya'dan getirilen Petrini adındaki bir zeytincilik teknisyeninin rehberliğinde bakıma alınmış; çiftlik bünyesindeki zeytinlik de yine İtalya'dan ithal edilen 6000 adet yeni çeşit zeytin fidanları ile birlikte bir koleksiyon bahçesine dönüştürülmüştür.

Tarım Bakanlığı da hızla İzmir, Balıkesir, Aydın ve Muğla illerinde olmak üzere 4 adet 'Zeytincilik Mıntıka Mütehassıslığı' oluşturmuş ve uzmanlaşarak 1934 yılında yurda dönen bu dört genç oluşturulan merkezlere yönetici olarak atanmıştır.

Bunu izleyen yıllarda da bir yandan zeytincilik uzmanlarının yurt dışında yetiştirilmeleri sürdürülürken, diğer yandan da bu merkezlere bağlı ilçeler düzeyinde gerekli teşkilatlandırmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda ilk iş olarak her ilçeye kendilerine ‘Zeytin bakım Fen memuru’ unvanı verilen ziraat teknisyenleri , o zaman için aynı konumdaki diğer devlet memurları 40 lira maaş alırken, 108 lira gibi dolgun bir maaşla atanmıştır. Böylece fen memurlarının çalıştığı ilçeye bağlı her zeytinci köyde en az 15 gün kalarak, zeytin üreticisi için özel kurslar açmaları ve bu kurslarda başarı gösteren üreticilere de ‘Budama Ustası Belgesi’ verilerek tüm zeytinliklerin kurs görmüş ustalar tarafından budanması sağlanmıştır.

Köylerde başlayan bu hızlı gelişme kısa sürede yeni gereksinimleri de birlikte getirmiş, zeytinlikleri ile barışan üretici kesim, aldığı olumlu sonuçlarla birlikte , sürekli aşılı fidan ve ürün değerlendirmeye yönelik yeni teknik bilgiler de talep etmeye başlamıştır.

Aşılı fidan üretmek ve bilimsel gelişmeleri izleyerek yurda aktarmak üzere, 1937 yılında günümüzdeki Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsü oluşturulmuştur.

Bu arada Mıntıka Zeytincilik Mütihazsıslığı Teşkilatı Mensupları da sorumlusu oldukları köyleri sürekli dolaşarak üreticinin her türlü sorununa çözüm üretmeyi sürdürmüştür. Söz konusu elemanlar tüm yoğun çalışmalarına karşın ülkemiz dağlarının yabani zeytin fidanları ile dolu olduğunu ve hatta delice şeklinde adlandırılan bu ağaçların sayısının kültüre alınmış olanlar kıyasla 3-4 kat fazla olduğunu saptamışlardır.

Bu saptamadan sonra, 3573 sayılı ‘Zeytinciliğin ıslahı ve yabanilerin aşılattırılması hakkında kanun’ yürürlüğe konmuştur. Bu yasada sadece zeytin üretimine ilişkin önlem ve yaptırımlar değil, zeytinin yağa ya da salamuraya işlenmesi sırasında uygulanacak teknoloji yönünden asgari belirleyici hükümlere de yer verilmiştir.

Yapılan bütün bu çalışmalarla 1935-1946 yılları arasında ülkemizin yağ üretimi % **212** 'lik bir artış göstererek 19 290 tondan 40 875 tona ulaşmıştır.

1950 yılında zeytin bakım fen memurları il teknik ziraat müdürlüklerine bağlanınca, yapılan çalışmalar da hız kaybetmiştir.

Yine 1960 yıllara kadar gelişme sürmüş ve 1949 yılında 28 milyon olan ağaç varlığımız 1959 yılında %89 luk bir artışla 54 milyona ulaşmıştır. Ancak ağaç başına yağ verimi ortalama 1.6 kg 'dan 1.35 kg' a kadar düşmüştür. Bu da yıllık 13 bin 500 ton yağ kaybı anlamına gelmektedir.

1969 yılındaki ağaç varlığımız 73 milyona ulaşmış ve yıllık zeytinyağı üretimimiz 100 bin tonu geçmiştir.

1980 li yıllarda ise ağaç sayısı ve dane verimi artırılmak yerine pek çok üretici zeytinlerini sökerek arazilerini başka amaçlarla kullanmaya başlamıştır.

Cumhuriyetimizin kuruluşunda olduğu gibi zeytinciliğimizin gelişmesinde önemli adımların Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından atıldığını görüyoruz. Atatürk bugün Yalova Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü olarak hizmet veren Yalova Millet Bahçesini 1929 yılındaki ziyaretinde bahçe içerisinde bulunan bakımsız zeytin ağaçlarını gördüğünde bahçe müdürüne bu durumu sorduğunda, aldığı cevap “DİLİNDEN ANLAYAN YOK PAŞAM” olur. İşte bu cevap Ülke zeytinciliği için dönüm noktasıdır. Bunun üzerine Atatürk zeytinliğin gençleştirilmesi yenilenmesi ve örnek bir zeytinlik haline getirilmesi talimatını verir. Bu talimat üzerine Millet Bahçesine eleman takviyesi yapılarak mevcut bahçeler budanır, sulanır ve gübrelenerek gerekli işler yapılır. Bu arada İtalya dan 6000 adet zeytin fidanı ithal edilerek ilk koleksiyon bahçesi kurulur. Hatta yine İtalya dan Petrini adın da bir teknik elemanda getirilir. Bu ekip hem millet bahçesinde ki ağaçların ihyasını sağlamış hem de Yalova, Gemlik ve İznik de zeytinci köylerde kurslar açarak çiftçilere bilgiler aktarmaktadır. Tabi ki bu çalışmalarını Atatürk bizzat takip etmekte ve gençleri teşvik etmektedir.

Bunun üzerine çıkartılan “Tarımda Tedrisatı Islah Kanunu” kapsamında yurt dışına gönderilecek ziraatçılar listesinde en büyük pay zeytincilere ayrılır. 1931 yılında yapılan imtihanla Nizamettin TURGAY, Ferruh BARLAS, Kadri AKÇAL ve Adil AYTUNA 3 yıl müddetle İtalya ya gönderilir. Dönüşlerin de direk Tarım Bakanlığına bağlı olarak kurulan 4 adet “ Mıntıka Zeytincilik Mütihazsıslığı “na atanırlar. Devamında her İle bir Mütihazsıslık ve her ilçeye genç ziraatçılar den oluşın “Zeytin Bakım Fen Memuru” kurulur. Bu teşkilatlar hemen eğitime başlayarak 15 gün süreli kurslar açarak köylüleri eğitirler. Kurlarda başarılı olanlara usta bir kez daha kurs görmesi gerekenlere çırak ehliyetnamesi verilmiştir. Bu şekilde binlerce kişi eğitimden geçirilmiş hatta ileriki yıllarda mesleki ehliyetinin devam edip etmediğini tespit amacıyla tekrar imtihana tabii tutulmuştur.

Zeytinciliğe artan talep nedeniyle 1937 yılında Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsünün yerinde Zeytincilik İstasyonu kurulmuştur. Bu arada o yıllarda yabancı delicelik miktarının kültüre alınmış zeytinliklerden fazla olduğunu gören teşkilat kanun tasarısı hazırlamış ve Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir ürün için 26.01.1939 tarihinde 3573 sayılı “Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerin Aşılattırılması Hakkında Kanun” TBMM de kabul edilmiştir. Söz konusu kanuna göre ruhsatı olmayanlara budama yaptırmaya yasaklar getirilmiş, elle toplanabilecek yerlerde sırıkla hasadı, zeytinlik içinde hayvan sokmayı yasaklanmış, hatta zeytinyağı elde edilmesinde dikkat edilecek hususları bile belirtmiştir. Bakım İşlerini yapmayanlar hakkında gerekli cezai yaptırımlar konmuştur.

Zeytin Bakım Fen Memurları ilk yıllarında budamaya alışmamış köylünün bahçesine jandarma korumasında girerken sonuçları görüldükten sonra paylaşılamayacak ve köylü arasında önce benim bahçeme girsin kavgaları olacaktır. Maalesef 1950 yılında bu teşkilatlar kaldırılmıştır. Teşkilatın kaldırılmasından sonra görevi bugünkü Tarım İl Müdürlüklerinin karşılığı olan Teknik Ziraat Müdürlükleri devralmışlardır. Yapılan projelerle Edremit Körfezinden ve Gemlik Bölgesinden aşı kalemleri alınmış iki ucu mumlanarak nemli talaşlı sandıklarla Ege ve Akdeniz Bölgelerindeki delicelerin aşılması için gönderilmiştir. Deliceler aşılanmış ve yerinde dekarda en az 15 adet bırakılarak diğerleri sökülerek başka yerlerde yeni plantasyonlar kurulmuştur.

Türkiye’de tarım ve gıda alanındaki dış merkezli dönüşüm operasyonlarının başlama sürecine örnek olarak, biraz da bitkisel yağların Türkiye’ye sokulması ve yerleştirilmesi 1950’lerde günümüzdeki gibi görsel medya yok gazeteler ve devlet radyosu varken başarılı reklam kampanyaları ile Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk’ün işaret ettiği «beyinleri yıkanmış uzmanların» da içinde yer aldığı sosyal mühendislik girişimleri ile ilk defa pazara «Vita» markası ile yemeklik ile «Sana» markası ile kahvaltılık margarinler girdi. Uluslararası dev bir gıda şirketi olan Unilever geleneksel olarak zeytinyağı ve tereyağı ile özünde sağlıklı beslenen Türkiye halkına margarini sağlıklı ve modern diyerek tanıtmış oldu.

Bugün de sağlık ve hijyen kavramları üzerinden sürdürülen kampanyalarla ev hanımlarının, eski bildikleri yağlara güvenlerinin sarsılması sağlanmış, daha sağlıklı diye kendilerine ve bünyelerine tamamen yabancı olan bu bitkisel yağlar mutfaklara yerleştirilmişti. Neticede önemli bir zeytinyağı üreticisi olan Türkiye’de on binlerce verimli zeytin ağacı kesilmiş, yerini ithal bitkisel yağlar almıştı. Böylelikle Türkiye yağ pazarı ele geçirilerek dış kaynaklara bağlanmış, ülkemiz ABD’ye bağlı tarım holdinglerinin ürünlerine açık bir Pazar haline getirilmek üzere dönüştürülmeye başlanılmıştır.

Erhan Ünal

Bu yapılan çalışmalar sonucunda 1934 yıllarında 26 milyon olan ağaç sayımızın 1960 yılında 54.845.000 adete ulaştığını görüyoruz.

1950-1960 yıllar arasını teşkilatsız dönem olarak nitelendiriyoruz. Bu dönemde Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsünün liderliğinde bir takım çalışmalar yapılmaya çalışılmış ancak söz konusu kurumun illerde ve ilçelerde teşkilatı olmadığından teşkilatlı dönem gibi işbirliğine gidilememiştir.

1959 yılında modern tekniklerde fidan üretmek ve bölgesel araştırma ihtiyaçlarını karşılamak üzere Edremit Zeytincilik Araştırma İstasyonu kurulmuş olup halen Zeytincilik Üretim İstasyonu olarak faaliyet göstermektedir.

1960 lı yıllardan itibaren Kalkınma Planlı Dönemde “Zeytincilik Seferberliği” başlamış köylüye yabancı fidanların dağıtımını bedelsiz olarak yapılmıştır. 1964 yılında 1.831.275 adet delicenin proje kapsamında dağıtıldığını görüyoruz ki bu o yıllar için müthiş azim ve çalışma gerektiren bir olay olduğunu kabul etmek gerekir.

1969 yılına geldiğimizde ağaç sayımız 75.574.000 adet olmuştur. Buda son 10 yıl içersinde yaklaşık olarak % 32 artış demektir. Planlı dönemde ilk defa zeytinyağı üretimimiz 100.000 tonu geçmiştir ve üretimimiz tüketimimizi aştığından ilk ihracatımız 1961/62 yıllarında yapılmıştır. Bu yıllarda zeytin dağlardan ovalara inmeye başlamıştır Bu gelişmeler Ayvalık da basılan Zeytin Dergisinde “Zeytincilik seferberliğinde dikilen her yabancı zeytin(delice) 25 Türk neslinin karnını doyuracak” şeklinde geleceğe atıflarda bulunacaktır.

1970 li yıllardan itibaren zeytinciliğe yatırımsız dönem başlamış 1980 yılına geldiğimizde ağaç sayımız sadece 81.250 .000 adede ulaşabilmiştir. Artık gerek Atatürk ün yaktığı ateşle başlayan teşkilatlı dönemde ve gerekse kalkınma planlı dönemlerindeki teşvikler cabalar yoktur artık. 1980 li 1990 lı yıllar zeytincilik için programsız ve yatırımsız yıllardır. 1997 yılına geldiğimizde ağaç sayımız 95 milyon civarında 2005 yılında ise 109 milyon adettir.

Cennette iki ağaç vardır.

Biri, “Gerçek Ağacı” diye bilinen İncir ağacıdır.

Diğeri ise “Hayat Ağacı” olarak tanımlanır ve o da Zeytin ağacıdır.

KÜLTÜRÜMÜZDE ZEYTİN

Yer adlarında kullanılır

Müslüman kültüründe iftarlarda zeytin ve hurma bulundurmamak esastır

Yemek kültüründe ise zeytinyağlılar baş sıradadır

Folklor öğelerinde (deyimlerde, türkülerde)

Lokman hekim tedavisinde

Güzellik reçetelerinde, ölümsüzlük ilaçlarında

Zeytin dalı barışın simgesi

Zeytin, en iyi ekolojik şartları Akdeniz iklim kuşağında bulmuş ve bu bölgeye “
Zeytin Medeniyeti Diyarı “ adı verilmiştir.

Sorularınız varsa cevaplayayım.

Daha sonra aklınıza soru gelirse lütfen yüz yüze, e posta veya telefon yoluyla ulaşınız.

Bu ders notları zeytincilik programı öğrencileri, Kursiyerler, sektör temsilcileri, diğer üniversitelerde okuyan önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile araştırmacılara yönelik hazırlanmıştır. Daha detay bilgiye ulaşmak isterseniz lütfen iletişime geçiniz.

DERS NOTLARI SÜREKLİ YENİLENMEKTEDİR.
LÜTFEN DAHA ÖNCE İNDİRDİĞİNİZ DERS NOTU VARSA
YENİ TARİHLİ OLAN DERS NOTUNU TERCİH EDİNİZ.
NOTLARDA HATALI ve
EKSİK BİR YER GÖRDÜĞÜNÜZDE LÜTFEN BİLDİRİNİZ.

Dr. Mücahit KIVRAK

0 505 772 44 46

kivrak@gmail.com

www.zeytin.org.tr

www.mucahitkivrak.com.tr

Sosyal medya iletişim

<https://www.facebook.com/mucahit.kivrak>

<https://twitter.com/zeytinist>

<https://instagram.com/zeytinist/>

<https://www.youtube.com/channel/UCNDXadH7jpB0FVRLbEvtqHA>